

EU:s och Rysslands förhandlingar för ett nytt partner- och samarbetsavtal

**Effekter på avtalsförhandlingarna av Rysslands potentiella kränkningar av
internationell humanitär rätt under kriget i Georgien 2008**

Negotiations between the EU and Russia in order to reach
a new Partnership- and cooperation agreement

Effects on the negotiations by Russia's potential violations of international humanitarian law during
the war in Georgia 2008

Maria Pihl Utterhall

Juridiska institutionen vid Göteborgs universitet

Juristprogrammet

Termin: vårtermin 2011

Kurs: Examensuppsats 30 hp

Nivå: Master

Handledare: Andreas Moberg

1. Innehåll

1. Innehåll.....	2
1.1. Abstract.....	3
1.2. Inledning.....	3
1.3. Teori.....	5
1.4. Metod.....	5
1.5. Syfte.....	6
1.6. Problemformulering.....	6
1.7. Material.....	6
2. EU:s process för att sluta avtal med externa parter.....	7
2.1. EU:s befogenhet att sluta avtal för unionens och medlemsstaters räkning.....	7
2.2. EU:s internationella avtal.....	7
2.3. EU:s process för att förhandla fram internationella avtal.....	9
2.3.1. Påverkan på EU:s politiska vilja att sluta ett nytt PSA till följd av Rysslands potentiella kränkningar av IHR.....	11
3. EU:s och Rysslands partner- och samarbetsavtal.....	13
3.1. Det nya och det gamla avtalet.....	13
3.2. ”De fyra gemensamma områdena”.....	15
3.2.1. Det gemensamma ekonomiska området.....	15
3.2.2. Det gemensamma området med frihet, säkerhet och rättvisa.....	16
3.2.3. Det gemensamma området för samarbete kring yttre säkerhet.....	16
3.2.4. Det gemensamma området för forskning och utbildning.....	17
3.3. EU:s förhållningsätt till externa parter.....	17
3.3.1. EU:s utrikes- och säkerhetspolitik.....	17
3.3.2. Den europeiska säkerhets- och försvarspolitik, ESFP.....	18
4. Kriget i Georgien och förhandlingarna för ett nytt partner- och samarbetsavtal.....	19
4.1. Det Europeiska rådets extrainsatta möte i anledning av Rysslands krig i Georgien.....	19
4.2. Potentiella kränkningar av internationell humanitär rätt som Ryssland kritiseras för att ha begått under kriget i Georgien.....	22
4.2.1. Kränkningar av distinktionsprincipen och proportionalitetsprincipen.....	24
4.2.2. Ryska attacker som kritiserats som potentiella kränkningar av internationell humanitär rätt.....	25
4.3. Det Europeiska rådets inställande av förhandlingar för nytt PSA till följd av Rysslands agerande under kriget i Georgien.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
4.4. Förhandlingar för ett nytt PSA och kritik mot Ryssland för potentiella kränkningar av IHR.....	28
4.5. Komplexitet kring EU:s medlemsstaters inställning till samarbeten med Ryssland.....	33
5. Vägar framåt för EU och Ryssland.....	39
6. Källförteckning.....	44

1.1. Abstract

Several factors have made it more difficult for the EU and Russia to be able to agree on a new Partnership- and Cooperation Agreement (PCA). EU and Russia have negotiated in order to reach a new PCA since 2008 when the previous agreement from 1994 terminated. The agreement from 1994 is still the legal framework for the cooperation between the parties since it is renewed once a year until one of the parties cancels it or until the parties reach a new agreement. The EU and Russia want to settle a new agreement in order to establish a legal framework that is better suited for the extended cooperation and economic trade that have developed during the last decade.¹

In 2008, Russia fought a war in Georgia that became a subject of severe criticism from the EU as well as from other international bodies. Russia's potential violations of international humanitarian law during the war in Georgia 2008 have possibly contributed to make the parties' negotiations for a new PCA more difficult. The focus of this thesis is to examine whether it is a well-founded thesis to claim that Russia's potential violations of international humanitarian law during the war in Georgia affect the negotiations for a new PCA between the EU and Russia in a negative way.

1.2. Inledning

EU och Ryssland har förhandlat för att kunna enas om ett nytt partner- och samarbetsavtal (PSA) sedan år 2008. Trots tiden som löpt sedan dess har de hittills inte lyckats enas om ett nytt avtal. Parternas förra PSA löpte ut år 2007 men förnyas årligen till dess att en av parterna säger upp avtalet eller tills parterna sluter ett nytt avtal. EU och Ryssland vill sluta ett nytt PSA för att få ett rättsligt ramverk som är bättre anpassat till den betydande ökning av handel, samarbete och andra utbyten som har etablerats mellan parterna sedan det förra avtalet slöts 1994. En omständighet som kan ha försvårat avtalsförhandlingarna är Rysslands potentiella kränkningar av internationell humanitär rätt (IHR) under kriget i Georgien år 2008.

Mellan den 7 och 15 augusti 2008 krigade Ryssland i Georgien. Kriget fick svåra konsekvenser för den civila befolkningen i Georgien.² Rysslands agerande under kriget blev föremål för internationell

¹A Zagorski, 'Negotiating a New EU-Russia Agreement' in *The EU common Foreign and Security Policy Toward Russia: The Partnership and Cooperation Agreement as a Test Case*, Lejins, A., (ed), Latvian Institute of International Affairs, Riga, 2006, ss. 51,59. Sidan besökt den 6 juni 2011, <<http://www.am.gov.lv/data/file/r/NATO/toward%20russiaengl.pdf>>.

²Human Rights Watch, *Up In Flames: Humanitarian Law Violations and Civilian Victims in the Conflict over South*

kritik. Bland annat kritiserades Ryssland för potentiella kränkningar av internationell humanitär rätt. EU kritiserade Rysslands agerande under kriget och markerade i viss mån sitt missnöje mot Rysslands agerande bland annat genom att skjuta upp förhandlingarna för ett nytt PSA.³ Dessa omständigheter har lett mig till att misstänka att Rysslands krig i Georgien påverkar hur förhandlingarna för ett nytt PSA går mellan EU och Ryssland.

En annan relevant problematik för EU:s och Rysslands förhandlingar för ett nytt PSA är att EU:s medlemsländer inte har ett homogent förhållningssätt till Ryssland. De olika medlemsstaterna har olika inställning till samarbeten med Ryssland eftersom de har och har haft olika rättsliga, sociala och ekonomiska relationer till Ryssland. De av EU:s medlemsländer som utgör delar av det forna Sovjetunionen eller har landsgränser mot Ryssland har hävdats vara generellt mer kritiskt inställda till samarbeten med Ryssland än de EU-medlemsstater som inte har det. De medlemsstater som inte varit del av det forna Sovjetunionen och inte har landsgränser mot Ryssland hävdas generellt vara mer positivt inställda till samarbeten med Ryssland. Ryssland har också haft ett antal bilaterala konflikter med olika EU-medlemsländer som exempelvis Polen.⁴ Bilaterala konflikter mellan medlemsstater i EU och Ryssland har troligtvis bidragit till EU:s medlemsländers splittrade inställning till samarbeten med Ryssland och därmed indirekt påverkat parternas förhandlingar för ett nytt partner- och samarbetsavtal.

Det har hävdats att EU och Ryssland står vid något av ett vägskal i sin rättsliga relation. Det kan ses som att Ryssland rör sig i en riktning mot mer drag av auktoritet och antidemokrati samtidigt som att EU rör sig i en riktning som i större utsträckning präglas av betoning på respekt för mänskliga rättigheter både i och utanför EU. Att parternas politiska riktningar står i polemik i förhållande till varandra har påståtts utgöra en bidragande orsak till att parternas rättsliga relation har blivit frostigare och indirekt påverkat förhandlingarna för ett nytt PSA på ett negativt sätt.⁵

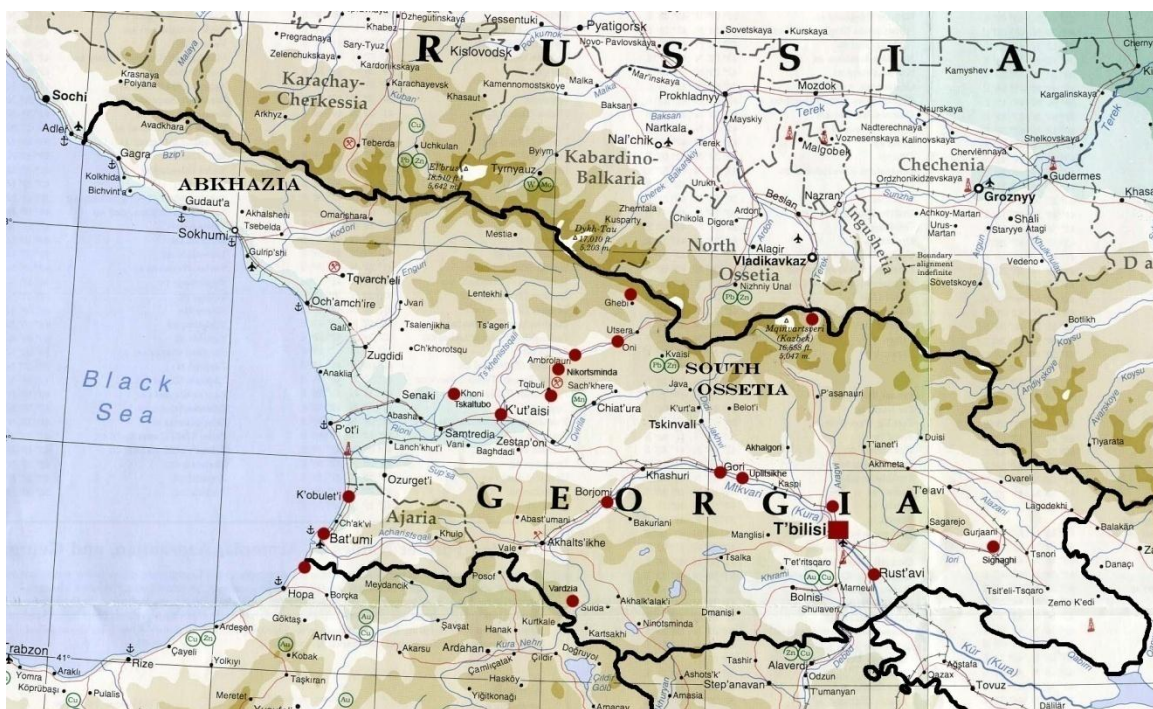
Av stor vikt för parternas framtida samarbeten och handelsutbyten är att de kan enas om ett nytt och utökat PSA. Genom att kartlägga huruvida det finns belegg för att hävda att Rysslands potentiella kränkningar av internationell humanitär rätt under kriget i Georgien 2008 påverkar avtalsförhandlingarna hoppas jag på att kunna bidra med en djupare förståelse för parternas förhandlingar för ett nytt PSA och de eventuella effekter på avtalsförhandlingarna som Rysslands potentiella kränkningar mot IHR kan ha medfört.

Ossetia, New York, 2009, s. 2.

³ Se kapitel 4. i denna uppsats.

⁴ Se kapitel 4.5. och 5. i denna uppsats.

⁵ Se kapitel 5. i denna uppsats.

1.3. Teori

Min tes är att Rysslands potentiella kränkningar av internationell humanitär rätt under kriget i Georgien har spelat roll för hur förhandlingarna för ett nytt PSA går mellan EU och Ryssland. Det är därför min avsikt att undersöka i vilken mån man kan finna stöd för att påstå att EU har beaktat rapporterna om Rysslands krig i Georgien och att detta påverkat avtalsförhandlingarna.

1.4. Metod

För att ta mig an uppgiften att undersöka i vilken mån man kan finna stöd för att påstå att EU beaktat rapporterna om kriget och att detta påverkat förhandlingarna för ett nytt PSA har jag använt ett antal olika metoder. Främst används den legala dogmatiska metoden och analys av olika källor. Förstahandskällor såsom konventioner, lagar, principer och officiella EU-dokument undersöks och analyseras. Även undersökning och analys av sekundära källor används som metod. Empiri används till viss del genom undersökning av officiella EU-dokument.

Med utgångspunkt i de historiskt dokumenterade händelserna under Rysslands krig i Georgien så har jag eftersökt officiella EU-dokument som visar att händelserna beaktats av EU i anslutning till avtalsförhandlingarna. Jag har även kartlagt ryska ageranden som kritiserats som potentiella kränkningar av internationell humanitär rätt. Vidare har jag undersökt komplexiteten kring hur EU sluter avtal med externa parter. Detta i syfte att undersöka information hos de olika medlemsstaterna och deras förhållningssätt till samarbeten med Ryssland i en kontext av Rysslands potentiella brott mot IHR under kriget i Georgien 2008.

1.5. Syfte

Mitt syfte med denna uppsats är att undersöka i vad mån rättslig kritik från EU i form av påtalande av Rysslands potentiella kränkningar av internationell humanitär rätt under kriget i Georgien 2008 påverkar förhandlingarna för ett nytt PSA mellan parterna.

1.6. Problemformulering

För att undersöka om och hur Rysslands potentiella kränkningar av IHR under kriget i Georgien 2008 har påverkat förhandlingarna för ett nytt PSA har jag valt att formulera följande frågeställning:

I vad mån finns det fog för att påstå att rättslig kritik från EU i form av att Ryssland potentiellt kränkt internationell humanitär rätt under kriget i Georgien 2008 påverkar förhandlingarna för ett nytt partner- och samarbetsavtal mellan parterna?

1.7. Material

Material som används i denna uppsats består av förstahandskällor såsom Genèvekonventionerna, internationellrättsliga lagar, principer och officiella EU-dokument. Vidare består materialet av sekundära källor såsom böcker och akademiska artiklar. Ytterligare använt material är information från EU:s olika institutioner, Amnesty International och Human Rights Watch med flera.⁶

⁶ Se kapitel 6. i denna uppsats för en fullständig överblick över använt material.

2. EU:s process för att sluta avtal med externa parter

Det här kapitlet behandlar hur EU sluter avtal med externa parter, vilket innebär avtal med stater och organisationer som inte är medlemmar i EU. De olika typer av avtal som EU kan sluta med externa parter och EU:s process för att sluta avtal beskrivs översiktligt.

”[T]he Union’s action on the international scene, shall be guided by the principles which have inspired its own creation, development and enlargement, and which it seeks to advance in the wider world: democracy, the rule of law, the universality and indivisibility of human rights and fundamental freedoms, respect for human dignity, the principle of equality and solidarity, and respect for the principles of the United Nations Charter and international law.”⁷

2.1. EU:s befogenhet att sluta avtal för unionens och medlemsstaters räkning

EU eftersträvar att utveckla relationer och bygga partnerskap med stater som delar de värderingar som uttrycks i citatet ovan.⁸ EU:s befogenhet att sluta avtal med externa parter kan delas in i tre kategorier: exklusiv befogenhet, delad befogenhet och stödjande befogenhet. Exklusiv befogenhet betyder att unionen har ensamrätt på att stifta lagar och att anta bindande rättsakter inom ett visst område och att medlemsstaterna är tvungna att tillämpa unionens beslut inom det specifika området.⁹ Delad befogenhet innebär att medlemsländerna är fria att lagstifta och att anta bindande rättsakter på ett specifikt område så länge unionen inte redan har lagstiftat på området.¹⁰ Stödjande befogenhet betyder att EU inte har rätt att lagstifta på området men att EU får samordna, stödja och komplettera medlemsstaternas politik inom ett visst område.¹¹

2.2. EU:s internationella avtal

Europeiska unionens internationella avtal är avtal som EU eller dess föregångare har slutit med andra stater eller organisationer. Internationella avtal är ett instrument som EU kan använda för att utveckla ekonomiska, politiska och sociala relationer med stater och organisationer utanför EU.

⁷ EU-fördraget, artikel 21(1)1.

⁸ EU-fördraget, artikel 21(1)2.

⁹ Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, artikel 2.

¹⁰ Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, artikel 4.

¹¹ Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, artikel 2(5).

Avtalen får ingås för att förverkliga något av de mål som EU satt upp i fördragen. De internationella avtalen som unionen ingår är bindande för unionen och medlemsstaterna.¹²

I huvudsak kan sägas att EU har tre olika avtalstyper som kan användas för att ingå avtal med externa parter. De olika avtalstyperna kallas för handelsavtal, associationsavtal och partner- och samarbetsavtal. Det avtal som råder mellan EU och Ryssland och det nya avtal som parterna önskar att förhandla fram är av typen partner- och samarbetsavtal. Både EU och Ryssland har stor betydelse för internationell ekonomi och handel. EU utgör en av Rysslands största handelspartners på den internationella arenan och EU är beroende av energileveranser från Ryssland vilket förstärker det faktum att det är av vikt att parterna kan enas om ett nytt, utvidgat partner- och samarbetsavtal. I realiteten är de internationella avtal som EU sluter ofta blandningar av de olika avtalstyperna.

Handelsavtal

Handelsavtal är en typ av avtal som EU kan sluta med länder som inte är unionsmedlemmar, grupper av länder som inte är unionsmedlemmar och internationella handelsorganisationer. Syftet med ett handelsavtal är att öka frihandeln mellan EU och externa parter. Ett handelsavtal innebär ofta ändrade tulltaxor eller avskaffande av tulltariffer mellan EU och den motstående avtalsparten. Handelsavtal sluts av ministerrådet. EU:s rättsliga stöd för att ingå handelsavtal finns i artikel 207 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEU).

Avtalet om upprättandet av Världshandelsorganisationen WTO är ett exempel på ett handelsavtal.¹³

Associationsavtal

Associationsavtal är den mest djupgående av avtalsformerna som EU kan ingå med externa avtalsparter.¹⁴ Ett associationsavtal innebär att EU bidrar med ekonomiskt stöd till den motstående avtalsparten och även att parterna har ett nära ekonomiskt samarbete. Avtalstypen kan bland annat slutas med en motstående part inför en stats kommande anslutning till EU, för att införa en tullunion mellan EU och avtalsparten och för att införliva avtalet om Europeiska

¹² Fördraget om Europeiska Unionens funktionssätt, artikel 216.

¹³ EUR-Lex, *1.2.2 Avtal med tredjeland eller internationella organisationer, Lagstiftningsprocessen och dess aktörer*, 2011 Sidan besökt den 14 mars 2011, <http://eur-lex.europa.eu/sv/droit_communaire/droit_communaire.htm#1.2>.

¹⁴ EU:s stöd för att ingå associationsavtal finns i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, artikel 217.

ekonomiska samarbetsområdet, EES.¹⁵

Partner- och samarbetsavtal

Partner- och samarbetsavtal innebär liksom de andra avtalstyperna ekonomiskt samarbete mellan EU och den part avtalet sluts med.¹⁶ PSA innebär inte ett lika djupgående samarbete som associationsavtal eftersom PSA enbart reglerar ekonomiskt samarbete och inte samarbete inom andra områden. Begreppet PSA ter sig inte helt och hållet väldefinierat när man jämför begreppet med andra typer av EU:s internationella avtal. EU har PSA med bland annat Ryssland, Israel och Norge.¹⁷

2.3. EU:s process för att förhandla fram internationella avtal

Det finns en procedur som ska iakttas när EU förhandlar fram och sluter ett nytt internationellt avtal med tredjeländer eller internationella organisationer.¹⁸

Förfarandet inleds med att rådet initierar förhandlingar för ett nytt internationellt avtal. Rådet ska även bemyndiga inledandet av förhandlingar för ett nytt avtal, utfärda förhandlingsdirektiv och sluta avtalet. Rådet kan auktorisera öppnandet av förhandlingar för ett nytt avtal förutsatt att det har kvalificerad majoritet. Kommissionen ska ge rekommendationer till rådet. Rådet får därefter anta ett beslut att bemyndiga inledandet av förhandlingar för ett nytt internationellt avtal. Unionens höga representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik får ge rekommendationer till rådet som ska anta ett beslut att inleda förhandlingar om avtalet i huvudsak rör EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Rådet får även utse en förhandlare för unionen eller en chef som ska leda unionens förhandlingsdelegation. Rådet får ge direktiv till den utsedde förhandlaren och utse en kommitté som kan användas för samråd under förhandlingarna.

¹⁵ EUR-Lex, *1.2.2 Avtal med tredjeland eller internationella organisationer, Lagstiftningsprocessen och dess aktörer*, 2011 Sidan besökt den 14 mars 2011, <http://eur-lex.europa.eu/sv/droit_communaire/droit_communaire.htm#1.2>.

¹⁶ EU:s stöd för att ingå partner- och samarbetsavtal finns i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, artikel 212.

¹⁷ EUR-Lex, *1.2.2 Avtal med tredjeland eller internationella organisationer, Lagstiftningsprocessen och dess aktörer*, 2011 Sidan besökt den 14 mars 2011, <http://eur-lex.europa.eu/sv/droit_communaire/droit_communaire.htm#1.2>.

¹⁸ Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, artikel 218.

Rådet får på förslag från förhandlaren anta ett beslut som auktoriserar undertecknandet av avtalet och i förekommande fall även anta beslut som auktoriserar en interimistisk tillämpning av avtalet till dess att det träder i kraft. Rådet ska anta ett beslut om ingående av ett internationellt avtal efter förslag från förhandlaren.

En undantagsregel gäller för det fall att det påtänkta internationella avtalet uteslutande gäller EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Rör avtalet uteslutande den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken ska rådet anta beslut om ingående av avtal först efter Europaparlamentets godkännande om avtalet är ett associationsavtal, avtalet rör unionens anslutning till europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, avtal som inrättar samarbetsförfaranden genom att skapa en särskild institutionell ram och avtal som innebär betydande budgetmässiga följder för EU. Rådet behöver även Europaparlamentets godkännande om godkännande krävs vid avtal som rör områden som omfattas av det ordinarie lagstiftningsförfarandet eller särskilda lagstiftningsförfarandet. I brådskande fall får Europaparlamentet och rådet komma överens om en tidsgräns inom vilken godkännande från Europaparlamentet ska ges.

Rådet ska anta beslut om ingående av avtalet efter att ha hört Europaparlamentet i övriga fall. Rådet får i dessa situationer bestämma en tidsgräns inom vilken Europaparlamentet måste avge sitt yttrande. Om Europaparlamentet inte avger något yttrande inom tidsgränsen får rådet besluta.

När ett internationellt avtal ingås får rådet bemyndiga förhandlaren att godkänna ändringar i avtalet å unionens vägnar om ändringarna enligt avtalet ska antas genom ett förenklat antagningsförfarande eller av ett organ som inrättats genom avtalet. Rådet får förena ett bemyndigande med särskilda villkor. Rådet ska under hela förhandlingsförfarandet besluta med kvalificerad majoritet.

I vissa situationer krävs enhällighet i rådet för att rådet ska kunna besluta. Rådets enhällighet krävs för att anta en unionsakt, associeringsavtal och avtal med kandidatländer.¹⁹ Enhällighet vid rådets beslut krävs även vid avtal om unionens anslutning till europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Rådets beslut om ett sådant avtals ingående träder i kraft först efter att det godkänts av medlemsstaterna.

¹⁹ Se Fördraget om den Europeiska unionens funktionssätt, artikel 212.

Kommissionen eller unionens höga representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik kan ge rådet förslag om att anta ett beslut om tillfälligt upphävande av tillämpningen av ett avtal. De kan också ge rådet förslag om att anta ett beslut om fastställande av vilka ståndpunkter som på unionens vägnar ska intas i ett organ som inrättas genom ett avtal om organet ska anta akter med rättslig verkan, med undantag för akter som kompletterar eller ändrar den institutionella ramen på avtalet. Europarlamentet ska informeras fullständigt och omedelbart i alla stadier av förhandlingarna för ett nytt internationellt avtal. Vidare får ett yttrande från domstolen inhämtas av en medlemsstat, rådet, kommissionen och Europaparlamentet angående huruvida det tilltänkta avtalet är förenligt med fördragen. Om domstolen finner att ett avtal inte är förenligt med fördragen kan avtalet inte träda i kraft förrän det ändras så att det är i förenlighet med fördragen alternativt att en förändring av fördragen sker.²⁰

För avtal som rör system för växelkurser eller som rör monetära eller utländska växelkurssystem gäller speciella regler.²¹

2.3.1. Påverkan på EU:s politiska vilja att sluta ett nytt PSA till följd av Rysslands potentiella kränkningar av IHR

Kan man inom ramen för unionens avtalsprocedur finna indikatorer på att EU:s politiska vilja för att sluta ett nytt PSA tryter till följd av Rysslands potentiella brott mot IHR under kriget i Georgien 2008? Vidare är det intressant att undersöka huruvida det i så fall kan utgöra en faktor som kan ha bidragit till att parterna hittills inte kunnat underteckna ett nytt PSA.

När det gäller EU:s förhandlingar med Ryssland för ett nytt PSA har rådet utfärdat förhandlingsdirektiv för att unionen ska kunna förhandla för att nå fram till ett nytt partner- och samarbetsavtal med Ryssland. Det Europeiska rådet var det organ inom EU som i starka ordalag fördömde Rysslands potentiella kränkningar av internationell humanitär rätt under kriget i Georgien vid dess extrainsatta möte den 1 september 2008. Det Europeiska rådet valde i samband med sitt extrainsatta möte att till följd av Rysslands potentiella kränkningar av IHR under kriget i Georgien skjuta upp förhandlingarna för ett nytt PSA med Ryssland. Det Europeiska rådets agerande kan ses som en indikation på att viljan att förhandla fram ett nytt avtal med Ryssland försämrades. Är det Europeiska rådets beslut och dess fördömande av det ryska agerandet under kriget att anse som en indikator på att EU:s politiska vilja att sluta ett nytt avtal med Ryssland tryter även i andra

²⁰ Fördraget om den Europeiska unionens funktionssätt, artikel 218.

²¹ Se Fördraget om den Europeiska unionens funktionssätt, artikel 219.

institutioner och vilken betydelse fick det för förhandlingarna att det Europeiska rådets politiska vilja att sluta ett nytt avtal troligen började tryta? De framstår som befogade frågor i sammanhanget. I undersökningar av officiella EU-dokument har jag inte funnit något uttalande eller annan dokumentation från andra av EU:s institutioner som är inblandade i förhandlingar för internationella avtal, som påvisat ett uppenbart missnöje över Rysslands potentiella kränkningar av IHR under kriget i Georgien.

Däremot skulle det faktum att det Europeiska rådet vid sitt extrainsatta rådsmöte i anledning av Rysslands krig i Georgien den 1 september 2008 fördömde Rysslands agerande och meddelade att EU sköt upp förhandlingarna möjligen kunna tolkas som en indikator på att EU:s politiska vilja att sluta ett nytt avtal med Ryssland försvagades även i EU:s andra institutioner. I referatet från det Europeiska rådets extrainsatta möte ombads rådet och kommissionen att de skulle utvärdera situationen och EU:s relation till Ryssland, vilket kan tolkas som en tydlig önskan från det Europeiska rådet att även andra institutioner inom EU skulle markera sitt avståndstagande från Rysslands krig i Georgien.²²

Det har troligtvis haft en negativ inverkan på förhandlingarna att det Europeiska rådets politiska vilja att sluta ett nytt avtal började tryta efter kriget i Georgien. Det är intressant att notera att det Europeiska rådet tycks vara i stort sett den enda av EU:s institutioner som uttalade sig kritiskt mot Rysslands agerande och svarade att Rysslands agerande under kriget skulle få någon form av konsekvens för Rysslands relation till EU. Frågan är om de andra institutionernas tystnad kring Rysslands potentiella brott mot IHR ska tolkas som att de potentiella kränkningarna saknade betydelse för EU:s och Rysslands förhandlingar, eller om tystnaden i själva verket rymde ett tyst fördömande av Rysslands potentiella brott mot IHR, som fick till följd att förhandlingarna för ett nytt PSA påverkades negativt. EU har uttryckt att ett säkrande av energitillförsel från Ryssland genom ett nytt PSA är av stor betydelse för EU.²³ Frågan är om säkrandet av rysk energitillförsel vägde så tungt för EU att EU:s institutioner valde att inte kritisera Rysslands potentiella kränkningar under kriget i någon större utsträckning för att inte ställa fler ”hinder” i vägen för ett nytt avtal som kan säkra energitillförseln till EU.

²² Council of the European Union, *Extraordinary European Council held in Brussels, 1 September 2008. The Presidency conclusions*, 2008. Sidan besökt den 6 juni 2011,

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/102545.pdf>.

²³ Directorate- General for external policies policy department, Directorate B, *EU Human rights policy towards Russia*, European Parliament, 2011, s. 15. Sidan besökt den 21 april 2011, <<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/studies/download.do?language=en&file=35391#search=%20EU%20human%20rights%20policy%20towards%20Russia%20>>.

3. EU:s och Rysslands partner- och samarbetsavtal

I syfte att besvara frågeställningen som ställts i början på uppsatsen görs en undersökning av parternas nuvarande partner- och samarbetsavtal och vad det nya avtalet ska innehålla. I anslutning till detta undersöks också varför parterna vill sluta ett nytt avtal. För att få en bakgrund till EU:s förhållningssätt till Ryssland undersöks översiktligt EU:s utrikes- och säkerhetspolicy i förhållande till Ryssland.

3.1. Det nya och det gamla avtalet

Det första partner- och samarbetsavtalet mellan EU och Ryssland slöts vid toppmötet på Korfu 1994. Avtalet innebar att det tidigare avtalet från 1989 utökades och bräddades.²⁴ 1997 trädde avtalet i kraft. Det avtal som nu gäller mellan parterna är det avtal som trädde i kraft 1997. Syftet med avtalet var att främja ekonomiska utbyten mellan parterna och att öka handel och investeringar dem emellan. Avtalet har sedan det undertecknades utgjort ramen för parternas samarbete och reglerar främst de ekonomiska och politiska delarna av parternas relation. Vidare har det utgjord den legala grunden för alla samarbeten vad gäller handel och investeringar mellan parterna. Avtalet löpte ut 2007 men förnyas ett år i taget i väntan på att ett nytt avtal sluts. Förhandlingar för att få till stånd ett nytt och utökat PSA har ägt rum sedan 2008 utan att parterna har lyckats enas om ett nytt avtal.

Det finns flera faktorer som bidragit till att parterna strävar efter att sluta ett nytt PSA. Mycket har hänt både på den internationella arenan och i den rättsliga relationen mellan parterna sedan det första avtalet förhandlades fram. EU och Ryssland hoppas med ett nytt avtal på att kunna uppnå ett ramverk för ekonomiska, rättsliga och handelsmässiga utbyten som är stabilt, förutsebart och som medför balanserade regler för bilateral handel och investeringar.²⁵ Det nya avtalet skall förhoppningsvis vara bättre rättsligt anpassat till parternas behov och samarbetsformer än det nuvarande är. Ryssland och EU önskar även att kunna samarbeta inom nya områden. År 2003 bestämde sig därför parterna för att definiera fyra områden som de önskar att fördjupa sitt samarbete inom. Strävan är därför att det nya avtalet skall spegla dessa fyra områden. Under det elfte toppmötet mellan EU och Ryssland enades parterna om att förstärka sitt samarbete genom att ta fram de så kallade ”fyra gemensamma områdena”.

²⁴Regeringskansliet, Ryssland – en del av Europa, Svenska förslag till en EU-politik för samarbetet med Ryssland, s. 2.

²⁵European Commission Trade, *Countries Russia*, 2010. Sidan besökt den 3 juni 2011, <<http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/russia/>>.

De fyra gemensamma områdena är målsättningar för samarbetsformer mellan parterna. De fyra målsättningarna är att skapa ett gemensamt ekonomiskt område, ett gemensamt område med frihet, säkerhet och rättvisa, ett gemensamt område för samarbete kring yttre säkerhet och ett gemensamt område för forskning och utbildning, vilket också ska inbegripa kulturella aspekter.²⁶

Att parterna lyckas förhandla fram ett nytt PSA är av stor vikt för deras möjligheter att genomföra konstruktiva samarbeten i framtiden. De är båda viktiga och inflytelserika aktörer på den internationella arenan och innehar viktiga politiska, sociala, ekonomiska, handelsmässiga och investeringsmässiga relationer till varandra. EU utgör Rysslands största handelspartner med 52,3% av Rysslands totala handelsomsättning 2008.²⁷ Parternas syfte med ett nytt avtal är som ovan nämnts att fördjupa sitt samarbete. Förhoppningsvis ska det nya avtalet stärka handeln mellan EU och Ryssland genom att innesluta vissa grundläggande handelsprinciper mellan dem. Det nya avtalet förväntas därmed föra med sig stora fördelar både handels- och investeringsmässigt för båda parter.²⁸

Flera omständigheter har försvårat parternas möjligheter att kunna enas om ett nytt PSA. Bland annat har det hävdats att parterna rör sig i olika riktning politiskt, socialt, ekonomiskt och i viss mån även rättsligt, sedan Ryssland under Putins ledning i viss mån kan sägas ha bytt riktning från en mer öppen, demokratisk kurs som anlades under Jeltsins tid som president, till en mer auktoritär och antidemokratisk riktning.²⁹ EU som är en stor förespråkare av värden som demokrati och mänskliga rättigheter har haft svårt att acceptera Rysslands utveckling och i vissa avseenden troligen ansett att den gått i en negativ riktning som lett till en mer komplicerad rättslig relation till EU och därmed även bidragit till att försvåra parternas ansträngningar för att enas kring ett nytt PSA.

²⁶ Europaparlamentet, *Europaparlamentets resolution av den 17 juni 2010 om slutsatserna från toppmötet mellan EU och Ryssland den 31 maj – 1 juni*, 2010. Sidan besökt den 17 februari 2011, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2010-0234+0+DOC+XML+V0//SV>>.

European Union External Action, *EU-Russia Common Spaces*, senast uppdaterad 2011. Sidan besökt den 17 februari 2011, <http://www.eeas.europa.eu/russia/common_spaces/index_en.htm>.

²⁷ European Commission Trade, *Countries Russia*.

²⁸ Ibid.

²⁹ Se kapitel 4. och 5. i denna uppsats.

C Malmström, *Ryssland inget hot idag - men kan bli om inget görs*, Folkpartiet Liberalerna, 2011. Sidan besökt den 3 juni 2011, <<http://www.folkpartiet.se/Vara-politiker/Cecilia-Malmstrom/nar-jag-var-eu-minister/Artiklar/Ryssland-inget-hot-idag---men-kan-bli-om-inget-gors/>>.

3.2. "De fyra gemensamma områdena"

De "fyra gemensamma områdena" skall som ovan nämnts utgöra ramen för parternas framtida samarbete. De innefattar målsättningar såsom att skapa ett gemensamt ekonomiskt område, ett gemensamt område med frihet, säkerhet och rättvisa, ett gemensamt område för samarbete kring yttre säkerhet och ett gemensamt område för forskning och utbildning. Det sistnämnda ska även inbegripa kulturella aspekter.³⁰ För att få en bättre förståelse för det PSA som EU och Ryssland försöker förhandla fram inleds med en översiktlig undersökning av innehållet i de fyra gemensamma områdena. För att kunna implementera de målsättningar de fyra gemensamma områdena inbegriper inom ramen för det nya avtalet utvecklade parterna år 2005 ett antal "vägbeskrivningar" för att nå dit. De innehåller kortsiktiga eller förhållandevis kortsiktiga mål och åtgärder som ska genomföras för att innehållet i de fyra gemensamma områdena på sikt ska kunna införas inom ramen för det nya avtalet.³¹

3.2.1. Det gemensamma ekonomiska området

Syftet med det gemensamma ekonomiska området är att eftersträva en mer integrerad ekonomisk marknad mellan EU och Ryssland. Detta hoppas parterna på att uppnå genom ett borttagande av handelshinder mellan parterna i syfte att öka handeln. Vidare är målsättningen att EU och Ryssland ska ha liknande eller gemensamma ekonomiska regler som gör att fysiska och juridiska personer som sysslar med handel lättare ska kunna arbeta mot både EU och Ryssland. Tillsammans utgör EU:s och Rysslands marknad cirka 600 miljoner människor så det är en förhållandevis stor marknad som skulle kunna gynnas av gemensamma eller likartade ekonomiska regler.

Parternas gemensamma målsättning är också ett närmare och bättre fungerande samarbete kring energi, eftersom EU är beroende av naturgasleveranser från Ryssland. Ryssland är idag en av världens största framställare av naturgas och olja. Landet besitter mer än 20 % av världens kända naturgasreserver och levererar naturgas till flera av medlemsstaterna i EU.³²

³⁰Europaparlamentet. *Europaparlamentets resolution av den 17 juni 2010 om slutsatserna från toppmötet mellan EU och Ryssland den 31 maj – 1 juni.*

European Union External Action, *EU-Russia Common Spaces*, senast uppdaterad 2011. Sidan besökt den 17 februari 2011, <http://www.eeas.europa.eu/russia/common_spaces/index_en.htm>.

³¹European Union External Action, *Freedom, security and justice*, senast uppdaterad 2011. Sidan besökt den 3 juni 2011, <http://eeas.europa.eu/russia/common_spaces/fsj_en.htm>.

³²European Commission Trade, *Countries Russia*.

European Union External Action, *Common Economic Space*, senast uppdaterad 2011. Sidan besökt den 3 juni 2011, <http://eeas.europa.eu/russia/common_spaces/economic_en.htm>.

3.2.2. Det gemensamma området med frihet, säkerhet och rättvisa

Den andra målsättningen inom ”de fyra gemensamma områdena” är ett för parterna gemensamt område med frihet, säkerhet och rättvisa. Enligt EU utgör ett utökat samarbete inom detta område ett viktigt steg i EU:s partnerskap med Ryssland.

Efter EU:s senaste utvidgning har EU blivit än mer angeläget att få till stånd ett närmare samarbete med Ryssland inom området för frihet, säkerhet och rättvisa. Samtidigt som EU eftersträvar att européer ska kunna rörs sig fritt mellan Europas länder vill EU bekämpa illegal invandring. För att effektivt kunna motverka illegal invandring och brott som begås över nationers gränser är det viktigt att EU och Ryssland effektivt samarbetar. De brottstyper som begås över landsgränser som parterna främst vill arbeta mot är terrorism, människohandel och organiserad brottslighet.

Betoningen på samarbetet är att det ska präglas av gemensamma värden såsom demokrati och respekt för mänskliga rättigheter. Sedan 2005 hålls därför regelbundna konsultationer mellan EU och Ryssland om utveckling av mänskliga rättigheter i EU och i Ryssland. Under konsultationerna diskuteras utvecklingen av respekt för mänskliga rättigheter i Ryssland och inom EU. EU har också tagit upp utveckling och respekt för mänskliga rättigheter i samband med Rysslands konflikter med Tjetjenien och Norra Kaukasus under dessa konsultationer.³³

3.2.3. Det gemensamma området för samarbete kring yttre säkerhet

Inom parternas målsättning för samarbete kring yttre säkerhet finns fem delmål uppsatta. Dessa fem innefattar att EU och Ryssland ska stärka dialog och samarbete på den internationella arenan, arbeta mot terrorism, verka för icke-spridning av massförstörelsevapen genom att exempelvis stärka exportkontroll samt verka för nedrustning. Det fjärde delmålet innebär samarbete inom krishantering och slutligen samarbete inom fältet för försvar av civila. Vidare ska parterna aktivt verka för att stärka Förenta Nationernas och det Europeiska rådets roller. EU önskar engagera Ryssland i större utsträckning i deras gemensamma grannländer för att skapa mer fred och demokrati i regionen. Vidare ska parterna jobba aktivt mot terrorism genom att främja och utveckla konventioner och andra instrument inom ramen för FN och OSCE. När det gäller att verka för icke-

³³European Union External Action, *Freedom, security and justice*.

spridning av massförstörelsevapen och nedrustning har EU och Ryssland som ambition att i större utsträckning sprida tillämpning av konventioner och andra instrument inom området.³⁴

3.2.4. Det gemensamma området för forskning och utbildning

Det fjärde gemensamma området är området för forskning och utbildning inklusive kulturella aspekter. EU och Ryssland vill tillsammans stärka inslag av politisk, social och ekonomisk stabilitet i Ryssland och i omvärlden. Förhoppningen är att samarbete inom forskning, utveckling, utbildning och kultur ska bidra till detta. Inom forskningsområdet önskar parterna att bidra till ett mer kunskapsbaserat samhälle i EU och Ryssland. Parterna ska också främja konkurrens och ekonomisk tillväxt genom modernisering och implementering av avancerade forskningsresultat. När det gäller utbildningsområdet siktar parterna på att etablera kompatibla examina inom högre utbildningar, ett utökat samarbete inom kvalitet på pedagogik och lärande med mera.³⁵

3.3. EU:s förhållningsätt till externa parter

För att få en bättre bild av EU:s förhållningssätt till externa parter såsom exempelvis Ryssland undersöks nedan översiktligt EU:s utrikes- och säkerhetspolicy liksom den Europeiska säkerhets- och försvarspolitiken, ESFP.

3.3.1. EU:s utrikes- och säkerhetspolitik

Efter terrorhändelserna på 1990-talet beslutade EU att införa gemensamma instrument för att kunna tala med en enad röst i utrikespolitiska frågor. EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik kallas för den Gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP). GUSP bygger i första hand på så kallad ”mjuk makt”, det vill säga att i första hand ska diplomati och insatser som behövs för att lösa konflikter eller att skapa en internationell förståelse användas istället för väpnade insatser. Syftet är därmed att EU i situationer där det anses behövt med en enad röst ska kunna sätta in

³⁴European Union External Action, *External Security*, senast uppdaterad 2011. Sidan besökt den 5 juni 2011, <http://eeas.europa.eu/russia/common_spaces/external_security_en.htm>.

³⁵European Union External Action, *Research and development, education, culture*, senast uppdaterad 2011. Sidan besökt den 5 juni 2011, <http://eeas.europa.eu/russia/common_spaces/research_en.htm>.

fredsbevarande åtgärder, handelsåtgärder och biståndsinsatser runt om i världen. Ett exempel på en sådan insats är när EU bistod med att övervaka gränsen mellan Georgien och Ryssland under kriget i Georgien år 2008. EU deltog även i förhandlingarna kring en vapenvila mellan parterna som ledde fram till ett avtal om vapenvila mellan Ryssland och Georgien.

Grunden för EU:s utrikes- och säkerhetspolitik finns i den europeiska säkerhets- och försvarspolitik (ESFP). Vidare har EU har en egen utrikeschef som samordnar EU-ländernas utrikespolitik. EU har ingen egen armé utan har istället insatsstyrkor om cirka 1500 soldater per enhet. Dessa kan snabbt förflyttas till olika områden och regioner där det bedöms att EU:s insatsstyrkor behövs. Utöver det så bidrar EU:s medlemsstater med personal till exempelvis fredsbevarande åtgärder och humanitärt bistånd.

Grunden för en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik inom EU lades genom Maastricht-fördraget år 1992. Viktiga beslut inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken i form av beslut som får militära eller försvarspolitiska konsekvenser fattas enhälligt av medlemsstaterna. Till följd av detta har mer flexibla röstningsmekanismer införts som tillåter att stater kan undvika att rösta och att en majoritet av stater kan agera på egen hand.³⁶

3.3.2. Den europeiska säkerhets- och försvarspolitik, ESFP

Den europeiska säkerhetsstrategin ritades upp 2003 som ett led i den europeiska säkerhets- och försvarspolitik. Ansvarig för uppdraget var EU:s högste representant för ESFP det året, Javier Solana. Strategin antogs av Bryssels Europeiska råd i december år 2003. Strategin fastställer specifika hot mot unionen och strategier för att ta itu med dem. Exempelvis är stabilitet i unionens medlemsländer en viktig strategi liksom att vidhålla ett system som är multilateralt till sin natur.

I den europeiska säkerhetsstrategin anges ett antal huvudsakliga hot mot EU. Dessa utgörs av terrorism, spridning av massförstörelsevapen, regionala konflikter, fallerande stater och organiserad brottslighet. Till dessa anges ett antal strategier för att ta itu med de identifierade hoten. Även vad unionen bör utveckla för att få en mer effektiv gemensam utrikes- och säkerhetspolitik behandlas. Bland dessa utvecklingsområden nämns att arbeta tillsammans med stater man ser som partners, exempelvis Ryssland, som man har ett strategiskt partnerskap med. Partnerskap med stater utanför

³⁶Europa: EU:s webbplats, *Utrikes- och säkerhetspolitik*, senast uppdaterad 2011-04-07. Sidan besökt den 14 april 2011, <http://europa.eu/pol/cfsp/index_sv.htm>.

EU finns för att kunna ta itu med hot som exempelvis terrorism som inte EU på ett effektivt sätt kan bekämpa på egen hand.³⁷

4. Kriget i Georgien och förhandlingarna för ett nytt partner- och samarbetsavtal

Efter kriget i Georgiens slut möttes det Europeiska rådet för ett extrainsatt möte den 1 september 2008 i anledning av Rysslands krig i Georgien. I anledning av kriget kritiserade det Europeiska rådet Ryssland för potentiella kränkningar av internationell humanitär rätt. Nedan ska jag försöka utröna huruvida de händelser som identifierats som potentiella kränkningar av IHR tagits upp vid förhandlingarna. Detta ska jag göra genom att undersöka dokumentation i form av referat och officiella gemensamma uttalanden från parterna som gjorts i anslutning till förhandlingarna.

Vidare finns det en omfattande komplexitet i den politiska aspekten av brott mot internationell humanitär rätt. Alla medlemsstater i EU tycker inte lika. Vissa av EU:s medlemsstater verkar vara emot eller mindre positivt inställda till ett nytt partner- och samarbetsavtal och andra former av samarbeten med Ryssland. Min avsikt är därför vidare att undersöka huruvida Rysslands eventuella kränkningar av IHR spelar någon roll för medlemsstaters inställning till ett nytt avtal med Ryssland.

4.1. Det Europeiska rådets extrainsatta möte i anledning av Rysslands krig i Georgien

Efter Rysslands krig i Georgiens slut höll det Europeiska Rådet ett extrainsatt möte i anledning av kriget. Mötet ägde rum den 1 september 2008. I referatet från mötet uttryckte det Europeiska rådet sig kritiskt till den ryska krigsinsatsen. Det Europeiska rådet skrev bland annat att den ryska reaktionen på Georgiens anfall var oproportionerlig, vilket kan tolkas som kritik att Ryssland inte iakttagit proportionalitetsprincipen som finns inom IHR. Rådet kommunicerade även att militära aktioner av det slag som Ryssland tagit sig för i Georgien är oacceptabla och inte utgör någon

³⁷Europeiska unionens råd, *A secure Europe in a better world European Security Strategy*, Europa Summaries of EU Legislation, 2003. Sidan besökt den 14 april 2011, <<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>>.

godtagbar lösning.³⁸ Europeiska rådet uttalade vidare att relationen till Ryssland skulle omvärderas på grund av kriget, vilket får anses som en indikation på att det Europeiska rådet och eventuellt även EU var mycket missnöjt med Rysslands agerande under kriget.

Det Europeiska rådet uttalade dessutom att EU var mycket bekymrat över den öppna konflikt som brutit ut i Georgien och över våldet som konflikten innebar. Det meddelade även att de sörjde alla döda, skadade, tvångsflyttade och människor som blivit flyktingar i anledning av konflikten.

Vidare fördömde det Europeiska rådet i sin skrivelse starkt det faktum att Ryssland erkände Abchazien och Sydossetiska republiken som självständiga stater. Det uttalade att Rysslands beslut i den här frågan var oacceptabelt och uppmanande andra stater att inte följa Rysslands exempel. Vidare överlät det Europeiska rådet till kommissionen att fatta beslut om de konsekvenser som Rysslands agerande skulle få för EU:s relation till Ryssland. Rysslands erkännande av de båda staterna fick konsekvensen att Abchazien och Sydossetien blev mer solida som självständiga stater.

Det Europeiska rådet underströk vidare att alla stater i Europa naturligtvis är fria att ingå allianser med vilka stater de vill och fria att välja utrikespolitik. Detta så länge allianser och andra samarbeten sker grundade på respekt för internationell rätt, att god grannsämja upprätthålls mellan länderna och att samarbeten kan ske på ett fredfullt sätt. Vidare underströk det Europeiska rådet att varje stat naturligtvis är fri att prioritera sina säkerhetsintressen men att detta måste ske med respekt för internationell rätt och regler som utlagts bland annat i FN-stadgan. Likaså måste respekt för andra staters självständighet, suveränitet och territoriella integritet utgöra basen vid en stats prioritering av säkerhetsintressen.³⁹ Denna del av referatet från det Europeiska rådets extrainsatta möte kan ses som en underliggande kritik mot Rysslands agerande under kriget i Georgien. Detta eftersom det Europeiska rådet på ett pragmatiskt sätt underströk att Ryssland är fritt att prioritera sina nationella säkerhetsintressen som bland annat utgörs av separatistproblematiken i Norra Kaukasus. Däremot måste den ryska hanteringen av separatistproblemen ske med respekt för internationell rätt och de föreskrifter som finns bland annat i FN-stadgan. Ryssland har som tidigare nämnts, blivit kritiserat för potentiella kränkningar av internationell humanitär rätt under kriget i Georgien. Det faktum att EU dessutom kritiserat Ryssland för att inte respektera mänskliga

³⁸Council of the European Union, *Extraordinary European Council held in Brussels, 1 September 2008. The Presidency conclusions*, 2008. Sidan besökt den 6 juni 2011, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/102545.pdf>.

³⁹Council of the European Union, *Extraordinary European Council held in Brussels, 1 September 2008. The Presidency conclusions*, 2008.

rättigheter i Ryssland på ett tillfredsställande sätt har sannolikt bidragit till att göra EU:s och Rysslands relation mer frostig och besvärlig. Detta eftersom respekt för internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter är värden som EU anser har mycket hög prioritet. Det faktum att Rysslands och EU:s relation blivit besvärligare till följd av Rysslands agerande i Georgien har av naturliga skäl sannolikt försvårat avtalsförhandlingarna mellan parterna för ett nytt PSA.

Vidare är det intressant att det Europeiska rådet i referatet från det extrainsatta mötet den 1 september 2008 underströk att alla länder är fria att ingå allianser med andra stater. Denna anmärkning skulle kunna tolkas som en underliggande kritik mot Ryssland. Rådets underliggande kritiska mening kan tolkas som ett i alla fall delvis instämmande i den kritik som riktats mot Rysslands och Georgiens relation. Den kritik jag avser är att Georgien och Ryssland av vissa anses ha en kvasi-kolonial relation och att Ryssland ”straffat” Georgien genom kriget 2008 för att Georgien försökt att knyta närmare band och samarbeten med länder i väst.⁴⁰ Bland annat vill Georgien på sikt gå med i NATO och EU. Det har hävdats att Ryssland markerade sitt missnöje över Georgiens val av internationella bundsförvanter även innan kriget i Georgien bröt ut. Ryssland skall bland annat ha uttryckt till Georgien att Abchazien och Sydossetien kunde komma att ”förloras” från Georgien om Georgien fortsatte att försöka knyta närmare band med länderna i väst.⁴¹

Flera delar av referatet från det Europeiska rådets extrainsatta möte kan alltså tolkas som kritik mot Rysslands agerande under kriget i Georgien 2008. Kritiken mot den ’kvasi-koloniala’ rysk-georgiska relationen, Rysslands hantering av säkerhetsintressen i form av separatistproblematiken i Norra Kaukasus, de påstådda hoten om att vissa delar av Georgien skulle kunna gå förlorade tillsammans med det faktum att Ryssland har kritiserats för att ha fört ett oproportionerligt krig mot Georgien är alla faktorer som kan ses om att de omfattas av det Europeiska rådets kritik i sitt skriftliga uttalande efter det extrainsatta mötet i anledning av Rysslands krig i Georgien den 1 september 2008.

Vidare meddelade det Europeiska rådet i sitt referat att kriget i Georgien utgör ett vägskalet i EU:s och Rysslands relation och att relationen från EU:s sida kan komma att omvärderas. Det uttalade att EU och Ryssland för sina egna intressens skull och för omvärldens säkerhets skull behöver ha ett starkt samarbete och ett väl fungerande partnerskap och att det var av dessa anledningar som EU startade upp förhandlingarna kring ett nytt PSA med Ryssland. Det Europeiska rådet underströk dock att EU:s och Rysslands förhållande måste baseras på att de kan lita på varandra liksom på

⁴⁰ Se kapitel 4.5. i denna uppsats.

⁴¹ Se kapitel 4.5. i denna uppsats.

grundläggande rättssäkerhetsprinciper. I referatet efter det extrainsatta mötet den 1 september 2008 meddelade det Europeiska rådet vidare att EU efter kriget förhåller sig vaksamt till Ryssland. Slutligen bad det Europeiska rådet att rådet och kommissionen skulle utföra en noggrann undersökning av parternas situation och de olika aspekterna av EU:s och Rysslands relation.⁴²

Det Europeiska rådet meddelade inga officiella sanktioner mot Ryssland i referatet av det extrainsatta mötet. Däremot meddelades som nämnts ovan att EU:s relation till Ryssland skulle omvärderas. Frankrike, Italien och Tyskland höll med om uttalandet i den form det offentliggjordes. Andra länder såsom Sverige, stater i det forna östblocket och Storbritannien hade önskat ett hårdare fördömande av det ryska agerandet, vilket kan återspeglas i den komplexitet som råder i de olika medlemsstaternas förhållningssätt och inställning till Ryssland.⁴³

4.2. Potentiella kränkningar av internationell humanitär rätt som Ryssland kritiserats för att ha begått under kriget i Georgien

Inledningsvis undersöks händelseförloppet under Rysslands krig i Georgien 2008 översiktligt. Därefter undersöks ett par principer inom internationell humanitär rätt som Ryssland blivit kritiserat för potentiella kränkningar av liksom ett par händelser som genererat den här typen av kritik.

Översiktligt händelseförlopp över kriget i Georgien

År 2008 gav Ryssland stöd till Sydossetiska republiken som hävdade självständighet från Georgien. Sydossetiska republiken har starka band till Ryssland och en av sina landsgränser mot Ryssland. Spänningar mellan Ryssland och Georgien hade byggts upp under 2006-2008 och intensifierats under våren 2008. Rysslands krig i Georgien varade i en vecka från den 7 augusti till den 15 augusti samma år. Kriget inleddes med att Georgien anföll den Sydossetiska republiken. Som följd anföll Ryssland Georgien.

Mellan den 7-12 augusti 2008 mobiliserade Ryssland cirka 40 000 soldater i Georgien. Totalt var de ryska militära styrkorna tre gånger så stora som Georgiens styrkor. Det har därför hävdats att de

⁴² Council of the European Union, *Extraordinary European Council held in Brussels, 1 September 2008. The Presidency conclusions*.

⁴³ Se mer om komplexiteten i EU:s medlemsstaters inställning till Ryssland i kapitel 4.5 i denna uppsats. Council of the European Union, *Extraordinary European Council held in Brussels, 1 September 2008. The Presidency conclusions*.

ryska styrkorna var väldigt mycket mer väl tilltagna än vad som behövdes för att ta itu med separatistproblematiken i Georgien, vilket hänger ihop med kritiken om att Rysslands aktioner under kriget var oproportionerliga.⁴⁴

Flera faktorer tyder på att kriget var väl förberett från Rysslands sida trots att krigets utbrott kan se ut att ha skett oväntat. Bland de faktorer som talar för att kriget var väl förberett från Rysslands sida är att ett tjugotal stora containers fyllda med rysk krigsmateriel ska ha observerats när de transporterades till Abchazien månader innan kriget bröt ut. Vidare placerade Ryssland under år 2007 nya brigader i Norra Kaukasus. Dessutom placerades ungefär femtio ryska journalister i krigsområdet dagarna innan kriget startade.⁴⁵

Det har hävdats att Rysslands militära syfte med kriget var att befästa Abchaziens och Sydossetiska republikens självständighet för att senare kunna annektera områdena till Ryssland. Vidare har det hävdats att Ryssland genomgick ett paradigmskifte från en mer öppen inställning mot väst som anlades under Jeltsins styre. När Putin kom till makten förändrades istället landets kurs till att gå mot en mer antidemokratisk, auktoritär och stängd hållning gentemot länderna i väst. Ryssland ska på grund av sitt nationella paradigmskifte velat hålla kvar sina grannländer i en nära sfär, istället för att de skulle knyta starkare relationer till länderna i väst. På så vis kunde Ryssland återfå en del av den kontroll över områden som landet hade kontrollerat under Sovjetunionens tid.⁴⁶ Det har även hävdats att kriget från Rysslands sida även var ett krig mot länderna i väst.⁴⁷

Kriget slutade den 15 augusti 2008 med att georgiska militära grupper tvingades till reträtt och att Ryssland ockuperade Sydossetien och delar av Georgien. Därmed förlorade Georgien all makt inom de separatistiska områdena. Vidare erkände Ryssland Abchazien och Sydossetien som självständiga stater, vilket var mycket kontroversiellt.⁴⁸ En problematisk aspekt från georgisk sida under kriget var att Georgien var dåligt förberedd för krig. Bland annat hade Georgien skurit ner på sitt nationella försvar och förvägrats att köpa effektiva försvarsvapen från NATO-länderna och USA, i syfte att skydda sig från eventuella ryska attacker. Anledningen till att Georgien skurit ned på sitt

⁴⁴R Asmus, *A Little War that Shook the World. Georgia, Russia and the Future of the West*. Palgrave MacMillan, New York, 2010, ss. 165-166, 168.

⁴⁵Ibid, 166.

⁴⁶Ibid, s. 217.

⁴⁷Ibid, s. 210.

⁴⁸President of Russia Official Web Portal, *Statement by President of Russia Dmitry Medvedev*. Sidan besökt den 4 mars 2011, <http://archive.kremlin.ru/eng/speeches/2008/08/26/1543_type82912_205752.shtml>.

E Sävborg., *Rädsla driver Ryssland i Georgien*, Svenska Dagbladet, 20 augusti 2008. Sidan besökt den 4 mars 2011, <http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/radsla-driver-ryssland-i-georgien_1587359.svd>.

försvar var för att Georgien strävade efter att gå med i NATO. Nedskärningen av det nationella försvaret var en av förutsättningarna för ett georgiskt medlemskap.⁴⁹

Kriget varade endast en vecka år 2008, men oroligheter och våld förekom under ett flertal veckor efter kriget. Kriget fick förfärliga följder för civila eftersom hundratals dödades och tiotusentals fick fly från sina hem.⁵⁰ Under, innan och efter kriget har Ryssland fått kritik för potentiella brott mot internationell humanitär rätt i Sydossetiska republiken och i Georgien.⁵¹ Det ska dock anmärkas att inte endast Rysslands agerande har varit föremål för kritik för potentiella kränkningar av internationell humanitär rätt. Även Georgien och Sydossetien har kritiserats för den här typen av kränkningar. Tyvärr finns det inte möjlighet att behandla kritik mot Georgien och Sydossetien för potentiella kränkningar av internationell humanitär under kriget inom ramen för denna uppsats.⁵²

4.2.1. Kränkningar av distinktionsprincipen och proportionalitetsprincipen

Enligt distinktionsprincipen måste militära mål urskiljas från civila mål såsom civila personer och civila anläggningar. Endast militära mål får anfallas. Ifall det inför en attack råder osäkerhet kring om ett mål är civilt eller militärt så ska målet förutsättas vara civilt. För att särskilja mellan civila och militära mål används principer för ändamålet som finns inom internationell humanitär rätt. Vidare är alla mål som inte är militära mål civila mål. Även om det finns ett par personer som kan anses utgöra militära mål inom en grupp som i övrigt anses som civil behåller gruppen sin status som ett civilt mål.

Alla kombattanter är militära mål vare sig de strider eller är lediga, liksom objekt som:

”which by their nature, location, purpose or use make an effective contribution to military action and whose total or partial destruction, capture or neutralization, in the circumstances ruling at the time, offers a definite military advantage”.⁵³

Distinktionsprincipens innebörd är att alla attacker mot civila är förbjudna. Som exempel på

⁴⁹R Asmus, s. 173.

⁵⁰Human Rights Watch, s. 2 ff.

⁵¹E Franzén, *Georgien/Ryssland: Många väntar på att få återvända*, Amnesty International. Sidan besökt den 7 mars 2011, <http://www.mynewsdesk.com/se/pressroom/amnesty_international_svenska_sektionen/pressrelease/view/georgien-ryssland-maanga-vaentar-paa-att-faa-aatervaenda-254387>.

⁵²Se Human Rights Watch.

⁵³ Artikel 52(2) i Tilläggsprotokoll I till Genèvekonventionerna.

förbjudna handlingar anges att anfälla eller bombardera städer, byar och byggnader som inte är försvarade. Vidare är exemplifieringar av förbjudna objekt att attackera historiska monument, sjukhus och byggnader för religiösa- eller utbildningsändamål, som inte utgör militära mål. Vidare är det enligt distinktionsprincipen förbjudet att attackera fredsbevarande eller humanitär hjälppersonal, fordon och anläggningar. Det är också förbjudet att svälta den civila befolkningen som krigsmetod och att sprida terror bland lokalbefolkningen som krigsmetod.⁵⁴

Inom internationell rätt finns även en annan viktig princip, proportionalitetsprincipen. Rysslands agerande under kriget i Georgien har bland annat kritiserats av det Europeiska rådet för att vara oproportionerligt.⁵⁵ Proportionalitetsprincipen är en regel som upptagits i internationell rätt genom sedvänja. Proportionalitetsprincipen innebär att även om en attack företas mot ett militärt mål så är attacken endast tillåten under följande villkor. En attacks militära fördelar måste uppväga nackdelen i form av den förväntade skadan på civila. Principen har visat sig medföra många problem i praktiken, för även om stridande styrkor önskar att efterfölja proportionalitetsprincipen så innebär det svårigheter att helt undvika skada på civila och att uppskatta hur stor den civila skadan blir.⁵⁶

För att en attack mot ett militärt mål ska vara förenligt med proportionalitetsprincipen måste ett proportionalitetstest utföras innan attacken genomförs. Faktorerna som ska utvärderas är hur stor den förväntade skadan på civila personer och objekt förväntas att bli. Vidare ska utvärderas hur stora de förväntade militära fördelarna är som attacken för med sig. Slutligen skall de två föregående faktorerna utvärderas tillsammans. Det ska då utvärderas om den förväntade skadan på civila står i proportion till de militära fördelar man tror sig nå genom attacken. Eftersom det är svårt att uppskatta de olika faktorerna eftersom de kan variera beroende på flera olika faktorer anses de som fattar beslut inför en attack ha en förhållandevis stor marginal för sin uppskattning.⁵⁷

4.2.2. Ryska attacker som kritiserats som potentiella kränkningar av internationell humanitär rätt

Attacker mot staden Gori i Georgien

⁵⁴ Tilläggsprotokoll I till Genevskonventionerna, artiklar 48, 51(2), 52(2).
Human Rights Watch, s. 295.

⁵⁵ Se kapitel 4.1. i denna uppsats.

⁵⁶ Tilläggsprotokoll I till Genevskonventionerna, artikel 85(3)(b), stadgan för den Internationella brottmålsdomstolen, artikel 8(2)(b)(iv).
R Cryer, H Friman, D Robinson, E Wilmshurst. *An Introduction to International Criminal Law and Procedure*.
Cambridge University Press, United Kingdom, 2010, s. 297.

⁵⁷ Ibid, ss. 223, 269, 301.
Human Rights Watch, s. 8.

I staden Gori låg en militärbas som rymde georgiska militära reservtrupper inne i staden. Gori utgjorde ett militärt centrum för georgiska styrkor och Georgien hade i juli samma år samlat hela sitt artilleri i staden.⁵⁸ Den 9 augusti 2008 anföll ryska styrkor staden Gori från luften. Invånarna började fly runt den 11 augusti allteftersom ryska och ossetiska styrkor närmade sig staden. Vid en rysk attack mot en militärbas i staden den 11 augusti besköts tre stycken lägenhetskomplex från luften. När byggnaderna senare undersöktes framkom det att skadorna efter bomberna var centrerade på husen. Detta har väckt misstankar om att ryska styrkor medvetet anfällit lägenhetshusen. Lägenhetshus presumeras utgöra civila mål vilket är förbjudet att anfälla i enlighet med distinktionsprincipen.⁵⁹ Attackerna på lägenhetshusen ledde till att fjorton personer dog och att ett flertal skadades.⁶⁰ Att civila dör i attacker mot militära mål behöver inte utgöra brott mot IHR. I det här fallet gör bombskadorna på huset att det kan misstänkas att ryska styrkor medvetet anfällit lägenhetshusen. Att medvetet anfälla ett civilt mål är inte tillåtet enligt distinktionsprincipen och konstituerar även krigsbrott.⁶¹

Ifall det är så att styrkorna med attacken avsåg att endast skjuta på militärbasen kan det bli en fråga om hur lämpliga avvägningar som gjordes i förhållande till distinktionsprincipen som säger att civila och militära mål noga måste urskiljas från varandra och att endast militära mål för anfällas. Vidare är det diskuterbart huruvida styrkorna skulle ha kunnat undvika att beskjuta de tre lägenhetshusen när man egentligen ville anfälla en närbelägen militärstation. I enlighet med proportionalitetsprincipen måste de förväntade skadorna på civila stå i proportion till det förväntade militära fördelar som attacken tros innebära. Ryssland behövde följaktligen ta ställning till huruvida de fördelar som kunde vinnas i och med den militära operationen uppvägde de förväntade skador på civila som attacken skulle innebära. Vid attacken dog fjorton personer och ett flertal skadades. En problematisk aspekt av proportionalitetsprincipen är svårigheterna att på förhand avgöra i en någorlunda realistisk mån hur stor skadan på civila kommer att bli till följd av en viss attack. Dessutom är det till synes en näst intill filosofisk avvägning hur många människoliv som ett militärt framsteg är värt. Bedömningarna som i praktiken görs måste ändå till stor del vara beroende av individuella bedömningar i intensiva situationer, vilket gör att det är svårt att säga hur många som förväntas bli skadade och hur många som är ”för många” skadade enligt proportionalitetsprincipen.

⁵⁸Human Rights Watch, s. 89.

⁵⁹ Se kapitel 4.2.1. i denna uppsats.

⁶⁰Human Rights Watch, s. 93 ff.

BBC, *Eyewitness: Scenes of panic in Gori*, 9 augusti 2008. Sidan besökt den 5 maj 2011, <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7550965.stm>>.

⁶¹Se kapitel 4.2.1. i denna uppsats.

Human Rights Watch, s. 93.

De individer som fattar beslut i den här typen av avvägningar anses därför ha ganska stor marginal för sina beslut just eftersom skadorna på civila kan vara svåra att uppskatta.⁶²

Attack mot skola nummer 7

I Gori attackerades en skola av ryskt luftartilleri med flera attacker. Både själva skolan och området runt om attackerades. Attackerna skedde den 9 augusti 2008. En grupp om cirka ett hundra georgiska militära reservister ska ha befunnit sig på skolgården. En skola utgör dock ett civilt mål enligt presumtion, men det är möjligt att ryska styrkor omvärderat byggnadens funktion och ansett att den utgjorde ett militärt mål eftersom en större grupp militärer var stationerade där. På skolans område fanns även civila personer som försökte gömma sig undan attackerna. I en av attackerna träffades även ett närliggande lägenhetshus, vilket ledde till att fem personer dog och minst arton personer skadades.⁶³

En skola är per definition en byggnad som är avsedd för utbildningsändamål och som därmed ska vara förbjuden att anfalla enligt distinktionsprincipen. Undantaget då en skola får anfallas är om den anfallande styrkan gjort en utredning där de med hjälp av alla medel till hands undersökt huruvida skolan trots presumtionen utgjorde ett militärt mål i enlighet med distinktionsprincipen. Det faktum att cirka hundra reservmilitärer befann sig på skolgården har troligen lett till att Ryssland ansåg att skolan utgjorde ett militärt mål. Dock gömde sig även civila personer i skolbyggnaden i hopp om att vara skyddade från attacker. Även iakttagandet av proportionalitetsprincipens kan diskuteras. Enligt proportionalitetsprincipen måste en anfallande styrka noga undersöka om de uppskattade skadorna på civila står i proportionalitet till de fördelar attacken tros bära med sig.

När skolan i Gori bombades träffades även ett närliggande lägenhetshus. Fem personer dog och arton skadades vid attacken. Tillåtligheten av attacken mot skolan går att jämföra med anfallet mot militäranläggningen i samma stad som diskuterades innan. Även där skadades lägenhetshus vid attacken. I det här fallet finns inga skador efter bomber på huset som kunde tyda på att ryska styrkor medvetet skjutit mot lägenhetshuset. Attackens förenlighet med distinktionsprincipen går att diskutera.

Enligt proportionalitetsprincipen måste styrkor vid ett anfall uppfylla sin skyldighet att göra allt i sin makt för att undvika skador på civila vid attack mot ett militärt mål. Om attacken mot

⁶²Human Rights Watch, s. 93 ff.

⁶³Ibid, ss. 94-95.

lägenhetshuset skulle kunna undvikits kan attacken anses utgöra ett brott mot proportionalitetsprincipen. Enligt proportionalitetsprincipen och dess tillhörande proportionalitetstest är det dessutom en skyldighet att undersöka huruvida de militära framstegen attacken förväntas ha överväger skadan som civila kommer att lida. Den som gör avvägningen anses som sagt ha förhållandevis stor marginal för sin bedömning eftersom det innebär svårigheter att avgöra hur många som kan tänkas dödas och skadas vid en attack.

Attacker mot militärsjukhuset i Gori

Den 13 augusti år 2008 attackerade ryska trupper militärsjukhuset i Gori. En stor del av stadens invånare hade flytt dagarna innan, men sjukhuspersonal stannade på sjukhuset för att ta hand om de som blivit skadade i kriget. Patienterna på sjukhuset utgjordes inte endast av kombattanter utan uppskattningsvis 25 % av patienterna var civila. Ryska trupper avfyra även en raket mot sjukhuspersonal som stod på gården trots att byggnaden var märkt med ett rött kors på taket vilket enligt Genèvekonventionen ska ge medicinsk personal skydd och skydda byggnader mot attacker.⁶⁴ Skyddet gäller även kombattanter som vårdas på sjukhuset och personal som tjänstgör i det militära. Sjukhus och sjukhuspersonal skall vara fredade från attacker enligt IHR.⁶⁵ Tilltaget kan även kritiserats ur ett distinktionsperspektiv. Ryska styrkor måste ha gjort en undermålig urskiljning av civila och militära mål när de anföll sjukhuset, om de inte medvetet anföll sjukhuset. Att urskilja ett sjukhus som ska vara fredat borde vara förhållandevis enkelt att göra om det har ett rött kors på taket. Även om trupperna istället på goda grunder värderat målet som militärt, vilket inte verkar troligt, går attacken att kritisera ur ett proportionalitetsperspektiv. Om de trots allt ansåg att det på goda grunder fanns ett militärt mål på området, tar inte det bort sjukhusets status som civilt när det finns andra civila där som det fanns i det här fallet.⁶⁶

4.4. Förhandlingar för ett nytt PSA och kritik mot Ryssland för potentiella kränkningar av IHR

Rysslands och EU:s förhandlingar för ett nytt PSA kan ha påverkats av Rysslands krig i Georgien på olika sätt. I vissa avseenden verkar kriget i Georgien ha försvårat avtalsförhandlingarna mellan parterna på ett påtagligt sätt. Exempelvis kritiserades Ryssland för sitt agerande under kriget i

⁶⁴Fjärde Genèvekonventionen artikel 19.

⁶⁵Fjärde Genèvekonventionen artikel 19.
Se kapitel 4.2.1. i denna uppsats.

⁶⁶Fjärde Genèvekonventionen artikel 19.
Human Rights Watch, s. 95.

Georgien i referatet från det Europeiska rådets extrainsatta möte i anledning av Rysslands krig i Georgien den 1 september 2008. EU sköt även upp förhandlingarna kring ett nytt PSA med Ryssland som en markering mot Rysslands agerande i Georgien. Nedan undersöks referat och gemensamma uttalanden från toppmöten som hållits mellan EU och Ryssland som ägde rum strax innan kriget i Georgien inleddes och toppmöten som ägt rum sedan Rysslands krig i Georgien tog slut. Syftet är att undersöka om kriget i Georgien omnämns för att i förlängningen undersöka huruvida Rysslands potentiella kränkningar av IHR under kriget i Georgien har påverkat EU:s och Rysslands förhandlingar för ett nytt PSA. Om det skulle vara så att Rysslands potentiella kränkningar av IHR inte omnämns i referaten tänker jag undersöka varför det är så att Rysslands potentiella kränkningar av IHR inte nämns i referaten. Detta eftersom EU innan förhandlingarna återupptogs betonade att Rysslands agerande under kriget i Georgien inte skulle gå obemärkt förbi under parternas kommande förhandlingar.

Toppmötet i Khanty-Mansiisk, Ryssland den 26-27 juni 2008

Toppmötet i Khanty-Mansiisk i Sibirien ägde rum drygt en månad innan kriget i Georgien bröt ut. Inför toppmötet uttalade EU att man väntade att ett nytt PSA med Ryssland snart skulle undertecknas. Förhandlingarna för ett nytt PSA mellan Ryssland och EU hade åter kunnat upptas efter att Polens hävt sitt veto till följd av Rysslands köttexportförbud mot Polen. Andra faktorer som försenade förhandlingarna var Litauens invändningar mot Rysslands energipolitik och situationen i Georgien.⁶⁷

Vid toppmötet i Khanty-Mansiisk lanserades förhandlingar för ett nytt PSA. Förhoppningarna från EU:s sida om att ett nytt PSA skulle kunna undertecknas en kort tid efter toppmötet i Khanty-Mansiisk infriades tyvärr inte, och parterna har vid dags dato den 3 augusti 2011 ännu inte undertecknat ett nytt avtal.

Toppmötet i Bryssel, Belgien den 4 juli 2008

Det första förhandlingsmötet för ett nytt PSA mellan EU och Ryssland hölls den 4 juli 2008 i Bryssel.⁶⁸ Förhandlingarna sköts därefter upp av EU på grund av Rysslands krig i Georgien.

⁶⁷ Europarlamentet, *Önskelista inför toppmöte EU-Ryssland*. Sidan besökt den 4 juli 2011.

< <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=IM-PRESS&reference=20080618IPR32138&language=SV> >.

⁶⁸ Council of the European Union, *Joint statement of the EU-Russia summit on the launch of negotiations for a new EU-Russia agreement*. Sidan besökt den 8 juli 2011.

< http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/er/101524.pdf >.

EU sköt upp förhandlingarna för ett nytt avtal med Ryssland i tre månader och nästa förhandlingsmöte mellan parterna ägde rum 14-15 november 2008 i Nice.

Toppmötet i Nice, Frankrike den 14-15 november 2008

Toppmötet i Nice var det första toppmöte som hölls mellan EU och Ryssland efter kriget i Georgien i augusti samma år. Det vore därför logiskt att parterna diskuterade Georgien-kriget vid detta toppmöte, om deras avsikt var att diskutera Rysslands krig i Georgien överhuvudtaget. I ett officiellt EU-dokument som gavs ut dagen innan toppmötet inleddes, den 13 november 2008, meddelades att toppmötet skulle bekräfta fortsättningen på förhandlingarna för ett nytt PSA mellan parterna. I dokumentet meddelades även att konflikten i Kaukasus var ett av de ämnen som skulle diskuteras på toppmötet. I dokumentet redogjordes även för rådets slutsatser av Rysslands krig i Georgien. Rådets slutsatser innebar att ryska kränkningar av Georgiens territoriala integritet och Rysslands beslut att unilateralt erkänna Abchazien och Sydossetien som självständiga stater var oacceptabla. Vidare uttalade EU i dokumentet att EU var fullt hängivet Georgiens självständighet, suveränitet och territoriala integritet.⁶⁹

I ett officiellt dokument från EU som diskuterar de huvudsakliga resultaten som toppmötet i Nice ledde fram till förklaras att en av de huvudfrågor som fokuserades på under toppmötet var kriget i Georgien. I dokumentet syns dock inga spår av den kritik som exempelvis det Europeiska rådet tidigare framfört mot det ryska agerandet i Georgien. Kritik fanns både i det officiella dokumentet från det Europeiska rådets extrainsatta möte i anledning av kriget i Georgien och i det officiella dokument som offentliggjordes dagen innan toppmötet i Nice.⁷⁰ I dokumentet från EU som beskriver resultaten från toppmötet i Nice omnämns att EU noterat att Ryssland fullföljt en stor del av sina åtaganden efter kriget i Georgien såsom att Ryssland genomfört vapenvila, dragit tillbaka större delen av de ryska styrkor som skulle dras tillbaka, utplacerat observatörer och påbörjat internationella samtal i Genève. Frankrikes president Nicolas Sarkozy som var värd för mötet betonade vikten av att Ryssland drog sig tillbaka från ytterligare två områden i Ossetien. EU välkomnade Rysslands initiativ för fred i Nagorno-Karabakh och uppmuntrade Ryssland att agera i

⁶⁹Europa Press Release Rapid, *EU-Russia Summit in Nice on 14 November*. Sidan besökt den 8 juli 2011. <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/1701&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>.

⁷⁰European Union External Action, *Main results of the EU-Russia Summit*. Sidan besökt den 8 juli 2011. <http://www.europa-eu-un.org/articles/en/article_8307_en.htm>.

Europa Press Release Rapid, *EU-Russia Summit in Nice on 14 November*. Sidan besökt den 8 juli 2011. <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/1701&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>.

samma anda när det gäller fred i Abchazien och Ossetien.⁷¹

Sedan toppmötet i Nice i november 2008 har ytterligare toppmöten mellan EU och Ryssland ägt rum; i Khabarovsk 21-22 maj 2009⁷², i Stockholm 18 november 2009⁷³, i Rostov-on-Don 31 maj-1 juni 2010⁷⁴, i Bryssel 7 december 2010⁷⁵ och i Niznij Novgorod 9-10 juni 2011.⁷⁶

Enligt de referat och officiella EU-dokument som getts ut i samband med dessa toppmöten har Rysslands krig i Georgien inte diskuterats mer än vid några enstaka toppmöten och då endast i förhållandevis liten utsträckning. I referatet från toppmötet mellan EU och Ryssland 31 maj- 1 juni 2010 i Rostov-on-Don diskuterades Georgien-kriget kort enligt referat. EU påpekade då att det önskade at se att Ryssland spelar en mer konstruktiv roll bland annat i Georgien-konflikten. Detta bland annat genom att Ryssland bör implementera sina tidigare åtaganden.⁷⁷ Även vid toppmötet 9-10 juni 2011 i Nizjni Novgorod ska Rysslands krig i Georgien kort ha omnämnts. I referatet står att parterna diskuterade regionala konflikter i Europa, såsom Moldavien, Transnistrien, Nagorno-Karabakh och Georgien. I EU:s referat från toppmötet står att EU nämnde att det är viktigt att Ryssland håller sig till de fredsuppgörelser som gjordes med Georgien i augusti och september 2008 och att EU ger sitt fulla stöd till Georgiens självständighet, suveränitet, territoriella integritet, säkerhet och stabilitet.⁷⁸

⁷¹European Union External Action, *Main results of the EU-Russia Summit*. Sidan besökt den 8 juli 2011.
<http://www.europa-eu-un.org/articles/en/article_8307_en.htm>.

⁷²Europa, *EU-Russia Summit on 21-22 May in Khabarovsk*. Sidan besökt den 8 juli 2011.
<<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/817&language=en>>.

⁷³Europa Press Releases Rapid, *EU-Russia Summit on 18 November in Stockholm*. Sidan besökt den 8 juli 2011.
<<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1724&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>.

⁷⁴European Council The President, *Remarks by Herman Van Rompuy, President of the European Council, at the EU-Russia Summit*. Sidan besökt den 8 juli 2011.
<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/114736.pdf>.

⁷⁵ Europa Press Releases Rapid,

José Manuel Durão Barroso President of the European Commission Statement by President Barroso following the EU-Russia Summit Joint press conference with Herman Van Rompuy, President of the European Council and Dmitry Medvedev, President of Russia Brussels, 7 December 2010. Sidan besökt den 8 juli 2011.

<<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/10/734>>.

European Council, *Comments by President Van Rompuy and President Barroso ahead of the EU-Russia Summit*. Sidan besökt den 8 juli 2011.

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/118200.pdf>.

⁷⁶European Council, *EU-Russia Summit – main outcome Nizhny Novgorod 9-10 June*. Sidan besökt den 8 juli 2011.

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/122688.pdf>.

European Council The President, *27th EU-RUSSIA Summit Nizhny Novgorod, 9-10 June 2011*. Sidan besökt den 11 juli 2011.

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/122461.pdf>.

⁷⁷European Council The President, *Remarks by Herman Van Rompuy, President of the European Council, at the EU-Russia Summit*. Sidan besökt den 11 juli 2011.

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/114736.pdf>.

⁷⁸European Council, *EU-Russia Summit – main outcome Nizhny Novgorod 9-10 June*. Sidan besökt den 11 juli 2011.

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/122688.pdf>.

Sammanfattningsvis kan sägas att det inte framstår som att EU och Ryssland diskuterat Rysslands krig i Georgien i någon större utsträckning under förhandlingarna för ett nytt PSA enligt de referat och officiella EU-dokument som undersökts. Det framstår i princip som att den enda gång parterna i någon större mån diskuterat Rysslands krig i Georgien var under toppmötet i Nice 14-15 november 2008, som var det första toppmöte som hölls mellan parterna sedan Rysslands krig i Georgien tog slut och i mindre utsträckning under ett par andra toppmöten.

EU framstår som att det i störst utsträckning uttryckte sig kritiskt till Rysslands potentiella kränkningar av IHR i referatet från det Europeiska rådets extrainsatta möte den 1 september 2008. I referatet fördöms Rysslands agerande under kriget i Georgien i förhållandevis starka ordalag. Även i EU:s officiella pressmeddelande inför det första toppmötet efter kriget kritiserades Rysslands agerande under kriget i Georgien i förhållandevis hårda ordalag. Vidare valde EU som nämnts enligt ovan att skjuta fram förhandlingarna med Ryssland i tre månader för att markera sitt missnöje över Rysslands agerande under kriget i Georgien.

En relevant fråga som kan ställas i sammanhanget är varför EU inte diskuterade Rysslands krig i Georgien i större utsträckning med Ryssland under de toppmöten som följde mellan parterna efter kriget. Man kan tänka sig flera anledningar till detta. En anledning skulle kunna vara att EU ville fortsätta förhandlingarna snarast möjligt efter kriget i förhoppningen att säkra naturgasleveranser till EU från Ryssland. EU är beroende av naturgas från Ryssland, och har uttalat att ett av skälen till att EU valde att inte skjuta upp förhandlingarna längre än endast tre månader som en markering mot Rysslands agerande under kriget i Georgien, var att EU ansåg att man behövde säkra naturgasleveranser från Ryssland. På så vis kan det ha varit taktiskt av EU att inte kritisera Rysslands potentiella kränkningar av IHR under kriget i Georgien alltför hårt. Det är intressant att notera att EU:s intresse av att säkra sin naturgastillförsel från Ryssland vägde så tungt att EU valde att inte agera ut sitt missnöje i högre mån mot Rysslands potentiella kränkningar av IHR under kriget i Georgien. Det kan ses som en intressant iakttagelse ur andra aspekter likväl. EU är överlag noga med att betona värden såsom respekt för internationell rätt, internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter. Att säkra energitillförsel från Ryssland framstår som ett ”värde” som väger förhållandevis tungt i vågskålen i relation till respekt för internationell humanitär rätt.

Rysslands krig i Georgien kan även ha påverkat parternas förhandlingar för ett nytt PSA på andra

sätt som kan te sig mindre uppenbara vid en första anblick. I första hand har kriget i Georgien gjort EU:s och Rysslands redan komplicerade relation än mer komplicerad och därigenom påverkat parternas förhandlingar för ett nytt PSA på ett negativt sätt.

4.5. Komplexitet kring EU:s medlemsstaters inställning till samarbeten med Ryssland

En faktor som komplicerar parternas rättsliga relation är polemiken i EU:s medlemsstaters inställning till samarbeten med Ryssland. Ett flertal av EU:s yngre medlemsländer har varit en del av det forna Sovjetunionen eller har landsgränser mot Ryssland. De yngre medlemsstaterna tenderar att se på Ryssland på ett mer kritiskt sätt än äldre EU-medlemmar som inte haft samma typ av nära förestående band med Ryssland. Det har även hävdats att Ryssland behandlar de äldre medlemmarna på ett mer respektfullt sätt.⁷⁹

I referatet från det Europeiska rådets extrainsatta möte meddelades som nämnts ovan att EU:s relation till Ryssland skulle omvärderas. Frankrike, Italien och Tyskland höll med om uttalandet i den form det offentliggjordes. Andra länder såsom Sverige, stater i det forna östblocket och Storbritannien hade önskat ett hårdare fördömande av det ryska agerandet.⁸⁰ Uttalandet kan tolkas som en intressant indikator på vilka länder som har en mer positiv inställning till ett nytt avtal med Ryssland och vilka stater som inte har det. Intressant är att yngre medlemsländer såsom stater i det forna östblocket önskade att hårdare fördöma Rysslands agerande medan äldre EU-medlemsstater såsom Frankrike och Tyskland höll med om uttalandet i den form det offentliggjordes.

En annan faktor som komplicerar parternas rättsliga relation är det faktum att EU och Ryssland i grunden är fundamentalt olika enheter. Parterna har ett par väldigt grundläggande olikheter som gör det svårt för dem att samarbeta. För det första är Ryssland en stat och EU en samling av olika institutioner som representerar ett antal olika stater. Ryssland är en självständig stat med ett konsoliderat politiskt, ekonomiskt och militärt system. Rysslands ledare väljs i officiella val och dess olika institutioner existerar för att nå dess gemensamma mål. EU däremot, är en samling av

⁷⁹D Bungs, 'Toward a New EU- Russia Partnership and Cooperation Agreement?' in *The EU common Foreign and Security Policy Toward Russia: The Partnership and Cooperation Agreement as a Test Case*, Lejins, A. (ed), Latvian Institute of International Affairs, Riga, 2006, s. 28. Sidan besökt den 6 juni 2011, <<http://www.am.gov.lv/data/file/r/NATO/toward%20russiaengl.pdf>>.

⁸⁰Council of the European Union, *Extraordinary European Council held in Brussels, 1 September 2008. The Presidency conclusions*, 2008. Sidan besökt den 6 juni 2011, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/102545.pdf>.

olika institutioner, oklar självständighet och bestående av ett fåtal institutioner som självständigt kan agera för att nå unionens mål. Dessutom utgörs EU av självständiga stater med nationella prioriteringar och olika nationell syn på Ryssland. Ryssland ser blandningen av intressen och värderingar som svårt att förhålla sig till eftersom medlemsstaternas inställning till Ryssland och samarbeten med Ryssland varierar mellan EU:s medlemsstater.⁸¹

En faktor som vidare komplicerar EU:s och Rysslands möjligheter att sluta ett nytt PSA är att Ryssland troligen uppfattar det som att EU "lägger sig i" Rysslands affärer. EU:s uttalanden i Georgien-kriget, Tjetjenien-kriget och EU:s kritik i anledning av Chodorkovskij-rättegången har troligen provocerat fram irritation hos Ryssland.⁸² Domen år 2010 väckte stor internationell uppmärksamhet och kritiserades bland annat av ledamöter i EU. Många hävdade att domen var en markering från premiärminister Putin efter att Chodorkovskij finansierat politiker i oppositionen. Kritiker menade vidare att det inte fanns fog bakom anklagelserna mot Chodorkovskij utan att domen kan ses som en indikator på hur demokratiskt Ryssland kan anses vara.⁸³ EU:s utrikeschef Catherine Ashton uppmanade Ryssland att följa internationella regler när den ryska domstolen fastställer straffsatsen.⁸⁴

Ryssland är dessutom ett land som vissa hävdar börjar återfå sina stora maktambitioner efter att ekonomin åter gått framåt under Putins styre, vilket kan komplicera kritik från EU riktad mot Ryssland ytterligare.⁸⁵

Trots att det gått tre år sedan nya avtalsförhandlingar initierades och snart tre år sedan Rysslands krig i Georgien inträffade har Ryssland och EU inte lyckats i sina försök att förhandla fram ett nytt PSA. Det faktum att EU kritiserade Ryssland för Rysslands insats i kriget försvårade troligen ytterligare parternas ansträngningar att förhandla fram ett nytt PSA. Det faktum att EU sköt upp förhandlingarna med Ryssland tills Ryssland dragit tillbaka sina väpnade styrkor från Georgien förvärrade situationen mellan parterna ytterligare vilket har lett till att det blivit ännu svårare för parterna att sluta ett nytt PSA.

⁸¹D Bungs, ss. 28-29.

⁸²D Bungs, ss. 28-29.

⁸³Europaparlamentet, *Kritik i underutskottet för mänskliga rättigheter mot Chodorkovskij-domen*, 2011. Sidan besökt den 8 mars 2011,

< http://www.europarl.europa.eu/news/public/story_page/015-111414-010-01-03-902-20110110STO11394-2011-10-01-2011/default_sv.htm >.

⁸⁴Svenska Dagbladet, *Skarp kritik mot Chodorkovskij-dom*, 27 december 2010. Sidan besökt den 9 juni 2011,

< http://www.svd.se/nyheter/utrikes/skarp-kritik-mot-chodorkovskij-dom_5831263.svd >.

⁸⁵A Zagorski, ss. 51,59.

D Bungs, s. 30.

De olika medlemsstaterna har olika inställning till samarbeten med Ryssland eftersom de har och har haft olika rättsliga relationer till Ryssland historiskt. De av EU:s medlemsländer som utgjort delar av det forna Sovjetunionen eller har landsgränser mot Ryssland har av vissa ansetts generellt vara mer kritiska mot samarbeten med Ryssland än de EU-medlemsstater som inte har det. De medlemsstater som inte varit del av det forna Sovjetunionen och inte har landsgränser mot Ryssland hävdas generellt vara mer positivt inställda till samarbeten med Ryssland. Ryssland har också haft ett antal bilaterala konflikter med olika EU-medlemsländer som exempelvis Polen. Bilaterala konflikter mellan medlemstater i EU och Ryssland har vidare bidragit till att påverka EU:s medlemsländers splittrade inställning till samarbeten med Ryssland.

Vidare hjälpte EU till när Ryssland och Georgien förhandlade fram en vapenvila i samband med kriget år 2008. EU bistod även med förstärkning av OSCE:s observatörsuppdrag i Sydossetien efter kriget i Georgien. Det faktum att EU hjälpte till vid OSCE:s observatörsuppdrag bidrog troligen till att parternas rättsliga relation både fördjupades och försämrades. Den fördjupades troligen på så sätt att parterna fick samarbeta förhållandevis nära under observatörsuppdraget samtidigt som relationen troligen blev sämre på det sättet att Ryssland kan ha uppfattat EU:s inblandning i observatörsuppdraget i Georgien som att EU intog någon form av ”storebrorsroll” gentemot Ryssland. Detta eftersom EU:s observatörsuppdrag innebar att EU var på plats i Sydossetien för att övervaka att Ryssland uppfyllde sin del av avtalet vilket bland annat innebar att Ryssland skulle dra tillbaka sina beväpnade trupper. Att EU fick något av en ”storebrorsroll” gentemot Ryssland i och med observatörsuppdraget är något som Ryssland troligen uppfattar som en förlägenhet eftersom Ryssland gärna vill bli sedd som en återkommande stormakt.⁸⁶ EU erbjöd sig vidare att bidra finansiellt till Georgiens och Abchaziens återuppbyggnad, vilket också kan ses som faktorer som bidragit till att EU:s och Rysslands relation blivit ytterligare komplicerad och frostig efter kriget i Georgien.

Det har också hävdats att Rysslands attacker på Georgien i själva verket fungerat som en markering från rysk sida mot Georgiens försök att knyta närmare relationer med Västeuropa. En faktor som talar för denna teori är att företrädare för Ryssland vid ett flertal tillfällen innan kriget ska ha varnat Georgien för att Georgien kan komma att förlora Abchazien och Sydossetien om landet fortsätter att mot Rysslands vilja skapa närmare band till länderna i väst.

⁸⁶A Zagorski, ss. 51,59.
D Bungs, s. 30.

Förhållandet mellan Ryssland och Georgien innan kriget har av vissa kritiker beskrivits som kvasi-koloniellt. Georgien önskade att bryta sig loss från den nära relationen till Ryssland för att istället skapa närmare relationer med länderna i väst. Georgien önskade också att stärka och befästa sin status som självständig stat och som demokrati. Som en konsekvens av dessa faktorer hade Georgien för avsikt att gå med i NATO och eventuellt också i EU. Ryssland däremot, önskade bibehålla ett nära samarbete och en nära relation till Georgien. Problematiken har lett till mycket spänningar och konflikter i relation mellan Ryssland och Georgien. Denna spänning har ansetts ha fungerat som den underliggande orsaken till kriget i Georgien 2008.⁸⁷

Det har vidare hävdats att relationen mellan Ryssland och Georgien har haft utformningen av ett nytt ” kallt krig”. Som en konsekvens av resonemanget har det vidare menats att kriget inte alls startade den 7 augusti 2008 utan att kriget har pågått under en längre period innan krigets utbrytande i formen av ett kallt krig.⁸⁸

Vissa kritiker har till och med hävdats att Rysslands krig i Georgien egentligen är att anse som ett krig mot länderna i väst. Rysslands krig fördes fysiskt mot Georgien men reellt är det att anse som ett krig mot länderna i väst. Detta eftersom Rysslands krig i Georgien gav utlopp för Rysslands frustration och agg som under flertalet år ska ha byggts upp gentemot USA, NATO och andra länder som Ryssland ansett ska ha uppmuntrat Georgien till närmare relationer med länderna i väst. Enligt denna teori avspeglas Rysslands frustration även i hur Ryssland hanterade rapporteringen av kriget i rysk media, hur ryska officerare beskrev sina uppdrag under kriget och genom graffiti som lämnades kvar i Georgien av ryska trupper. Det hävdas också att Rysslands frustration även riktades mot EU. Tecken på den ryska frustrationen ska ha tagit sig uttryck i att ryska soldater förstörde både EU-, NATO- och amerikanska flaggor på plats i Georgien under kriget. Det hävdas vidare att kriget i Georgien var menat att sända en signal till länderna i väst om att Georgien befinner sig i Rysslands nära samarbetsfär och att länderna i väst ska lämna Georgien i fred. Rysslands krig i Georgien kan enligt samma resonemang tolkas som en rysk markering om att inga västländers makt eller inflytande kan nå innanför ryska gränser och att Ryssland är berett att ”slå tillbaka” om länderna i väst och NATO försöker att utöva sitt inflytande vid Rysslands gränser.⁸⁹

Jag uppfattar den just nämnda teorin om att Rysslands krig i Georgien är att anse som en markering och i viss mån som ett krig mot västvärlden som att det ligger något i resonemanget men att teorin i

⁸⁷R Asmus, ss. 169, 216.

⁸⁸Ibid, ss. 169, 216.

⁸⁹Ibid, ss. 217-218.

vissa drag kan framstå som något långsökt. Visst kan man tolka in olika tänkbara ryska budskap som bars fram genom kriget i Georgien och även fundera kring varför kriget överhuvudtaget inträffade. Ur mitt perspektiv tycker jag att det ovanstående resonemanget kanske drar något för långtgående slutsatser. Ryssland önskade troligen att markera mot Georgien och att uttrycka sitt missnöje över att Georgien sökt binda närmare band med stater i väst. Dock tycker jag att det är att dra resonemanget lite för långt att hävda att det filosofiskt sett är som att Ryssland förklarat krig mot länderna i väst. Det framstår som ett mer nyanserat synsätt att se Rysslands krig i Georgien som en tydlig signal från Ryssland om att Ryssland inte har för avsikt att alltid böja sig för de politiskt korrekta åsikter som råder på den internationella arenan, utan att Ryssland agerar först och främst utifrån sina egna idéer och ideal. Dessutom är det inte helt utan fog att tro att Ryssland troligen ville markera för Georgien och andra inblandade länder och organisationer att Ryssland mycket gärna vill ha kvar ett nära band och samarbete med Georgien på bekostnad av Georgiens relationer till stater i väst.

Vidare kan man tolka Rysslands krig i Georgien som en indikator på i vilken politisk riktning Ryssland rör sig i och som en möjlig indikator på Rysslands framtida förhållningssätt till andra stora aktörer på den internationella arenan som exempelvis EU, USA och NATO.

Rysslands agerande under kriget i Georgien tillsammans med ett antal andra faktorer såsom Rysslands alltmer solida och enade roll som stat under Putin och Medvedev, naturgastillgångar och rollen som en viktig handelspartner på den internationella arenan, pekar på att Ryssland har möjlighet att göra en återkomst som en stat med stort inflytande på den internationella arenan vad gäller politiskt och ekonomiskt inflytande. Däremot återstår det att se vilka värderingar Ryssland kommer att agera utifrån, officiellt och i praktiken. Hittills kan man urskönja att Ryssland i någon mån har bytt kurs från Jeltsins tid som president. Det kan hävdas att Jeltsin i högre utsträckning var öppen mot länderna i väst och betonade värden såsom demokrati medan Ryssland under Putin och Medvedev blivit alltmer auktoritärt och antidemokratiskt.⁹⁰

Det framstår som att EU och Ryssland i någon mån rör sig i olika riktningar politiskt, socialt och ekonomiskt. EU vill i alla sina samarbeten, inom EU och i avtal med externa parter, betona värderingar som demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och internationell rätt. Ryssland vill hittills officiellt sett också stå för och främja dessa principer. Tyvärr verkar det som att Ryssland emellanåt, när dessa värderingar ställs på sin spets, inte alltid handlar i enlighet med dessa värden

⁹⁰R. Asmus, ss. 210, 217.

och principer. Exempel på detta är kritiserade ageranden under kriget i Georgien och situationen för mänskliga rättigheter i Ryssland.⁹¹ Värden som respekt för mänskliga rättigheter och demokrati utgör officiellt en grund för relationen mellan EU och Ryssland. Det kan anses att Ryssland ger Vitrysslands president sitt mer eller mindre inofficiella stöd, trots att Vitryssland anses vara en diktatur och systematiskt anklagas för att bryta mot mänskliga rättigheter. EU har uppmanat Ryssland att sätta press på Vitryssland i syfte att Vitryssland i högre grad ska respektera mänskliga rättigheter. Att Ryssland ur vissa aspekter rör sig i en riktning mot mindre rättsäkerhet, mer auktoritet och mindre demokratiska värderingar har gjort EU bekymrat över om deras samarbete även i framtiden kan baseras på dessa gemensamma värderingar.⁹²

Den aspekt av kriget i Georgien som kan anses innebära att Ryssland markerade sitt missnöje över Georgiens försök att själv välja allianspartners gjorde troligen EU:s relation till Ryssland frostigare eftersom det för EU är en grundsten att alla stater själva ska kunna välja sina allianspartners och en sådan markering från rysk sida inte nödvändigtvis ses på med blida ögon från EU:s sida.⁹³ Vidare, det faktum att kriget i Georgien visade sig vara väl förberett från Rysslands sida har troligen gjort EU än mer konfunderat kring vad EU i framtiden kan förvänta sig av sin partner Ryssland, hur de ska hantera sin rättsliga relation och tillit till varandra om EU och Ryssland en dag inte längre delar samma värderingar.

Som problemformulering i denna uppsats valde jag att arbeta utifrån frågeställningen: ”I vad mån finns det fog för att påstå att rättslig kritik från EU i form av att Ryssland potentiellt begått brott mot internationell humanitär rätt under kriget i Georgien 2008 påverkar förhandlingarna för ett nytt partner- och samarbetsavtal mellan parterna?”. Som konklusion på den frågeställning som ställdes i början av uppsatsen får sägas att Rysslands krig i Georgien troligen påverkat förhandlingarna för ett nytt PSA på ett flertal sätt. Ryssland och EU är väldigt olika i grunden, vilket är en grundläggande faktor som komplicerar parterna förhållningssätt till varandra. Trots det måste de ändå hitta konstruktiva sätt att samarbeta på eftersom EU bland annat är beroende av Rysslands naturgasexport och Ryssland å sin sida behöver EU som handelspartner. Idag utgör import från EU 52,3 % av Rysslands samlade import. För att säkerställa det ekonomiska utbytet mellan parterna behöver de förhandla fram ett nytt PSA så att de får ett legalt regelverk som är utökat och anpassat till den utökade typ av utbyte parterna har idag.

⁹¹ Zagorski, ss. 51,59.

⁹² Ibid, ss. 51, 59.

⁹³ Se kapitel 4.2.1. i denna uppsats.

EU och Ryssland har troligen fått en mer frostig relation till följd av Rysslands agerande under kriget i Georgien. Dessvärre var parternas relation i flera aspekter redan komplicerad innan kriget i Georgien bröt ut och det Europeiska rådet har hävdat att EU och Ryssland står vid något av ett vägskalet i sin rättsliga relation.⁹⁴

Politiskt kan EU och Ryssland antingen närma sig varandra och då är utsikterna för att ett nytt PSA ska kunna slutas inom en inte alltför avlägsen framtid troligen förhållandevis goda. Företar någon av parterna någon handling som kan bidra till att göra parternas rättsliga relation än mer frostig, exempelvis om någon av parterna agerar på ett sätt som kan utgöra potentiella kränkningar av de värderingar bestående av demokrati och respekt för mänskliga rättigheter som parternas relation bygger på, är det en omständighet som kan bidra till att det kan bli svårare för parterna att kunna underteckna ett nytt PSA. Sedan år 2007 förnyas avtalet automatiskt varje år tills någon av parterna väljer att inte förnya avtalet igen alternativt om parterna lyckas underteckna ett nytt PSA. Det bästa scenariot hade varit om EU och Ryssland lyckades underteckna ett nytt PSA inom en förhållandevis snar framtid eftersom de är förhållandevis beroende av ekonomiska utbyten med varandra. EU är beroende av naturgastillförsel från Ryssland och de utgör vidare två stora aktörer på den internationella politiska arenan.

5. Vägar framåt för EU och Ryssland

Nedan förs en slutlig diskussion om EU:s och Rysslands utmaningar för att sluta ett nytt PSA. Även andra faktorer som kan ha komplicerat parternas relation och därmed deras möjligheter att sluta ett nytt PSA diskuteras.

Sammanfattningsvis kan sägas att Rysslands potentiella kränkningar av IHR under kriget i Georgien troligen fick konsekvenser för EU:s och Rysslands avtalsförhandlingar men också för Rysslands relation till andra länder i väst. Rysslands krig i Georgien påverkar troligen EU och Rysslands förhandlingar för ett nytt PSA i en negativ riktning. Förhandlingarna för ett nytt PSA sköts upp av EU för att EU ville markera sitt missnöje över Rysslands krig i Georgien vilket sannolikt bidrog till att göra parternas relation frostigare. EU och Ryssland har som tidigare diskuterats förhandlat för att nå fram till ett nytt PSA i tre år men hittills tyvärr ännu inte lyckats sluta ett avtal.

⁹⁴ Se kapitel 4.2.1. i denna uppsats.

Det är som tidigare nämnts av stor betydelse att parterna kan sluta ett nytt partner- och samarbetsavtal så att de kan få ett bättre anpassat regelverk till det mer extensiva samarbete och handelsutbyte som parterna önskar genom införlivningen av ”de fyra gemensamma områdena”. Därutöver är det ”gamla” avtalet från 1997 inte anpassat efter den högre nivå av handel och andra utbyten som råder mellan parterna i dag.

Det finns fler faktorer förutom kriget i Georgien som troligen har påverkat parternas rättsliga relation till varandra och därigenom deras förhandlingar för att sluta ett nytt PSA. Det har hävdats att landets kurs förändrades när Putin kom till makten. Det är sannolikt en faktor som drivit Ryssland att försöka hålla kvar sina nära band till grannländer som exempelvis Georgien. Det har troligen även närt en rysk strävan att undvika att grannländerna knyter allt starkare relationer till länderna i väst. Genom att behålla starka band till sina grannländer har Ryssland kunnat återfå en del av den kontroll över områden som förut var en del av Sovjetunionen.⁹⁵

Det kan troligtvis krävas en kombination av olika faktorer för att parterna ska kunna sluta ett nytt PSA. Parterna kan förstås lyckas att sluta ett nytt PSA oavsett sina inbördes svårigheter och utmaningar. Relationen dem emellan har även kantats av flera bilaterala svårigheter, exempelvis mellan Ryssland och Polen och Litauen.

Det har vidare hävdats att ett PSA inte hittills kunnat slutas därför att det delvis saknas politisk motivation från ryskt håll för att sluta ett nytt avtal. Kritiken har innefattat att det är tveksamt vad Ryssland vill uppnå med ett nytt PSA förutom visumfria resor mellan EU och Ryssland.⁹⁶ Samtidigt är ryska konsumenter mycket beroende av varor och tjänster från EU vilket borde vara en motiverande drivkraft från rysk sida för att sluta ett nytt PSA. Från EU:s sida däremot är ett säkrande av energitillförsel från Ryssland en motiverande drivkraft för att sluta ett nytt avtal. EU behöver ett hållbart avtal om energi med Ryssland som innebär att stater inom EU får tillgång till rysk naturgas och olja. Speciellt angeläget för EU är det med ett avtal som kan reglera energitillförseln eftersom Ryssland vid ett par tillfällen stängt av sin energitillförsel genom Ukraina vilket gjorde att många konsumenter inom EU drabbades.⁹⁷

⁹⁵R Asmus, s. 217.

⁹⁶A Zagorski, s. 59.

⁹⁷T Gomart, *EU-Russia Relations: Toward A Way Out of The Depression*. Center for Strategic and International Studies, New York, 2008, s. 6. Sidan besökt den 6 juni 2011, <http://www.ifri.org/files/Russie/Gomart_EU_Russia.pdf>.

Konflikten om naturgas mellan Ryssland och Ukraina kan kortfattas beskrivas som att Ryssland kraftigt ville höja priset på naturgas till Ukraina. Ukraina hävdade att prishöjningen var en politisk bestraffning eftersom Ukraina försökt knyta närmare band till Västeuropa. Ukraina vägrade att gå med på avgiftshöjningen och Ryssland slutade därför att exportera gas till Ukraina. Inom EU uppstod oro för att Västeuropa skulle drabbas av exportstoppet eftersom mycket av den naturgas som exporterades från Ryssland till Västeuropa gick via ledningar i Ukraina. Många invånare i EU-länder drabbades av gasbrist eller minskat tryck i gasledningarna till följd av Rysslands exportstopp till Ukraina. Bland länder där gasbrist rapporterats är Ungern, Österrike och Polen.⁹⁸ År 2009 blossade naturgaskonflikten mellan Ryssland och Ukraina upp igen och orsakade åter problem för länder inom EU. Ryssland upphörde med sina gasleveranser till Ukraina. Detta eftersom Ryssland med kort varsel kraftigt höjt priset på gas till Ukraina. Ryssland beskyllde sedan Ukraina för stöld av gas som förts genom Ukraina på väg till länder i Västeuropa. Som följd av detta minskade Ryssland naturgasleveranserna till Västeuropa genom Ukraina. De EU-länder som drabbades hårdast av de stoppade gasleveranserna var Bulgarien, Grekland, Rumänien, Slovakien, Tjeckien, Ungern och Österrike.⁹⁹ EU fördömde dödläget i den rysk-ukrainska naturgaskonflikten.¹⁰⁰

Gasleveranserna från Ryssland till Västeuropa återupptogs dock åter år 2009 under villkor att EU övervakade gasleveranserna genom Ukraina.¹⁰¹ År 2010 slöt Ryssland och Ukraina ett nytt avtal för leverans av naturgas.¹⁰²

En av de främsta faktorerna som skulle kunna bidra till att avgöra huruvida EU och Ryssland kommer att kunna lyckas i sina strävanden att sluta ett nytt PSA inom en förhållandevis snar framtid är huruvida Ryssland kommer att sträva efter att utöva en större respekt för mänskliga rättigheter både inom Ryssland och utanför Rysslands gränser.¹⁰³ Detta eftersom mänskliga rättigheter och demokrati är stötestenar i EU:s relation med Ryssland liksom EU:s relationer till andra externa parter. För att ta ett exempel på hur viktigt

⁹⁸BBC News, *Gas row sends shiver through EU*, 2006. Sidan besökt den 16 februari 2011, <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4574264.stm>>.

⁹⁹Europeiska kommissionen., *Dödläge i gaskonflikten*, 2009. Sidan besökt den 2 mars 2011, <http://ec.europa.eu/news/energy/090115_1_sv.htm>.

¹⁰⁰Europeiska kommissionen, *Dödläge i gaskonflikten*.

¹⁰¹Ibid.

Europa Press Releases Rapid, *Statement from the President Barroso and Commissioner Piebalgs on the agreement for the gas monitoring*, 2009. Sidan besökt den 4 februari 2011, <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/33&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>.

¹⁰²I Watson & M Tkachenko, *Russia, Ukraine agree on naval-base-for-gas deal*, CNN, 2010. Sidan besökt den 16 februari 2011,

<<http://edition.cnn.com/2010/WORLD/europe/04/21/russia.ukraine/index.html?iref=storysearch>>.

¹⁰³T Gomar, s. 6.

EU anser att det är att dess avtalspartners respekterar mänskliga rättigheter är att EU inom ramen för vissa avtal tar med så kallade ”villkorskláusuler” som innebär att den motstående avtalsparten bland annat måste respektera mänskliga rättigheter för att avtalet mellan parterna ska vara giltigt. EU är i dagens situation bekymrat över att Ryssland visat vissa brister i respekten för mänskliga rättigheter i Ryssland men även utanför landets gränser, exempelvis under Rysslands krig i Georgien. EU försöker att främja respekten för mänskliga rättigheter i Ryssland genom regelbundna konsultationer i mänskliga rättigheter med Ryssland.

Det framstår som en förhållandevis orimlig förväntning från EU:s sida att Ryssland inom en snar framtid ska byta kurs mot ett mer öppet samhälle med mer betoning på demokrati och öppenhet. I framtiden kan det hända att Rysslands politiska riktning vänder, men det är förstås svårt att på förhand kunna förutse hur Rysslands situation kan komma att se ut i framtiden. Det är troligt att Ryssland behöver ändra sin hantering av mänskliga rättigheter och sitt förhållningssätt till Georgien åtminstone i viss mån för att förbättra den rättsliga relationen till EU men också till andra länder i väst. Ju fler händelser som exempelvis den senaste domen mot oligoarken Chodorkovskij år 2010 och mord på journalister som rapporterar obekväma sanningar, ju svårare kommer det att bli för Ryssland att hålla en förhållandevis god relation till EU.

Ett exempel på ett uppmärksammat fall av en journalist som mördats i Ryssland är mordet på journalisten och människorättsförsvararen Anna Politkovskaja år 2006. Hon sköts till döds i Moskva. Ryssland fick emotta internationell kritik för att den efterkommande mordutredningen var utdragen och att Rysslands ledning verkade ovillig att utreda mordet. Debatten rasade både i och utanför Ryssland om den rådande situationen för mänskliga rättigheter i Ryssland. I debatten hävdades bland annat att människorättsförsvarare, journalister och jurister som talade öppet om mänskliga rättigheter hotas och skräms till tystnad. Politkovskaja var inte ensam om att bli utsatt för attentat och omvärlden inklusive EU kritiserade Ryssland.¹⁰⁴

För att kunna enas om ett nytt PSA måste båda parter troligen anstränga sig på olika sätt. EU å sin sida skulle troligen få lättare att hantera Ryssland om EU eftersträvade att kritisera Ryssland för dess inrikes- och utrikesaffärer på ett mer neutralt sätt. Ett sådant tillvägagångssätt skulle däremot eventuellt kunna få konsekvenser på andra områden, som exempelvis att Ryssland kanske skulle

¹⁰⁴Official Journal of the European Union, *European Parliament resolution of 18 December 2008 on attacks on human rights defenders in Russia and the Anna Politkovskaya murder trial*. Sidan besökt den 8 mars 2011. <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:045E:0092:0094:EN:PDF>>.

Amnesty International, *Amnesty International Report 2010, The state of the world's human rights Russian Federation*, s. 270. Sidan besökt den 8 mars 2011.

<http://thereport.amnesty.org/sites/default/files/AIR2010_AZ_EN.pdf#page=216>.

anstränga sig i mindre utsträckning för att respektera mänskliga rättigheter. Tyvärr verkar EU:s kritik i den situation som råder mellan EU och Ryssland inte vara speciellt effektiv utan mest bidra till att göra deras relation frostigare. Detta eftersom Ryssland troligen upplever att EU sätter sig över Ryssland när det kritiserar Ryssland för förhållanden som Ryssland anser är interna, exempelvis situationen för mänskliga rättigheter i Ryssland och Rysslands hantering av Georgien-frågan. Den ryska politiska riktningen mot mindre respekt för demokrati, mänskliga rättigheter och mer auktoritet är sannolikt inget som kommer att förändras inom kort tid. Detta bland annat eftersom Rysslands interna politiska riktning verkar röra sig om en genomgående paradigmförändring i samhället snarare än endast utrikespolitiskt taktik. EU och Ryssland behöver trots sina olikheter finna ett bättre sätt att samarbeta med varandra på än vad som råder idag. Det ligger i både EU:s och Rysslands intresse att sluta ett nytt PSA och om det ska bli verklighet måste parterna troligen kommunicera och jämkna sina åsikter och handlingar bättre med varandra.¹⁰⁵

EU:s kritik mot Ryssland, som gick ut på att Rysslands gensvar mot den georgiska ursprungliga attacken var oproportionellt och att potentiella brott mot IHR kan ha begåtts verkar till stor del vara befogad. Kriget i Georgien bidrog sannolikt till att göra parternas rättsliga relation sämre och frostigare. Kriget påverkade därmed även förhandlingarna för ett nytt PSA på ett negativt sätt.

Förhoppningen mellan parterna är att konstruktiva samarbeten i framtiden ska kunna ske inom ramen för ett nytt PSA. De så kallade vägbeskrivningarna parterna ritade upp under 2005 är praktiska åtgärder som ska implementeras för att uppnå det nya avtalet. Parterna är dessutom vitala aktörer på den internationella arenan och en än frostigare relation mellan dem skulle bidra till att göra den internationella politiska arenan mer osäker. Min egen förhoppning är att parterna inom en snar framtid ska kunna sluta ett nytt avtal. Jag tror för egen del att det kommer att ske inom en inte alltför avlägsen framtid, om inte av andra skäl så för att EU vill säkra energileveranser från Ryssland genom ett avtal. Vidare tror jag att EU av historiska erfarenheter anser att det är bättre att ha ett gott fungerande samarbete med Ryssland än att inte ha det. Ryssland vill troligen i grund och botten sluta ett nytt PSA. Om inte av andra skäl så för att Ryssland troligen vill vara en del av det ”nya” Europa, även om Ryssland själv genomgår något av en transformation mot en stat som gradvis återfår sina stormaktsambitioner.¹⁰⁶ Ryssland vill troligen undvika fler ”isolationsperioder” från länderna i väst i framtiden, bland annat av handelsskäl. För att Ryssland ska kunna

¹⁰⁵D Bungs, s. 29.

¹⁰⁶D Bungs, s. 29.

vidareutveckla sin roll på den internationella arenan är det av stor vikt att Ryssland lyckas bibehålla någorlunda goda rättsliga relationer med länderna i omvärlden. Inklusive EU.

6. Källförteckning

Böcker

Asmus, D. Ronald. *A Little War that Shook the World. Georgia, Russia and the Future of the West*. New York: Palgrave MacMillan, 2010.

Craig, Paul och De Búrca, Grainne. *EU Law Text, cases and materials*. 4 uppl. Oxford: Oxford University Press 2008.

Cryer, R., Friman, H., Robinson, D., Wilmschurst, E. *An Introduction to International Criminal Law and Procedure*. 2 uppl. United Kingdom: Cambridge University Press, 2010.

Mathijsen, P S R F. *A Guide to European Union Law as amended by the Treaty of Lisbon*. 10 uppl. United Kingdom: Thomson Reuters, 2010.

Regeringskansliet. *Ryssland – en del av Europa, Svenska förslag till en EU-politik för samarbetet med Ryssland*, Stockholm 1999.

Akademiska artiklar (elektroniska)

Bungs, Dzintra. 'Toward a New EU- Russia Partnership and Cooperation Agreement?' in *The EU common Foreign and Security Policy Toward Russia: The Partnership and Cooperation Agreement as a Test Case*, Lejins, A. (ed), Latvian Institute of International Affairs, Riga, 2006.
<http://www.am.gov.lv/data/file/r/NATO/toward%20russiaengl.pdf> (Hämtad 2011-06-06).

Cornell, Svante E., Popjanevski Johanna och Niklas Nilsson. *Russia's war in Georgia: Causes and Implications for Georgia and the World*. Stockholm – Nacka: Central Asia –Caucasus Institute &

Silk Road Studies Program, 2008. http://www.isdp.eu/images/stories/isdp-main-pdf/2008_cornell-et-al_russias-war-in-georgia.pdf (Hämtad 2011-06-01).

Forsberg, Tuomas och Herd Graeme. The EU, Human Rights, and the Russo-Chechen Conflict. *Political Science Quarterly*, Vol. 120, no 3 (2005): ss. 455-478.
<http://www.jstor.org.ezproxy.ub.gu.se/stable/20202560> (Hämtad 2011-04-29).

Gomart, Thomas. *EU-Russia Relations: Toward A Way Out of The Depression*. New York: Center for Strategic and International Studies, 2008.
http://www.ifri.org/files/Russie/Gomart_EU_Russia.pdf (Hämtad 2011-06-06).

Malmström, Cecilia. *Ryssland inget hot idag - men kan bli om inget görs*. Folkpartiet Liberalerna.
<http://www.folkpartiet.se/Vara-politiker/Cecilia-Malmstrom/nar-jag-var-eu-minister/Artiklar/Ryssland-inget-hot-idag---men-kan-bli-om-inget-gors/> (Hämtad 2011-06-03).

Roth, Mathias, *Bilateral disputes between EU Member States and Russia*. Centre for European Policy Studies: CEPS Working Document No. 319, 2009. <http://www.ceps.eu/files/book/1897.pdf> (Hämtad 2011-03-02).

Zagorski, Andrei, 'Negotiating a New EU-Russia Agreement' in *The EU common Foreign and Security Policy Toward Russia: The Partnership and Cooperation Agreement as a Test Case*, Lejins, A., (ed), Latvian Institute of International Affairs, Riga, 2006.
<http://www.am.gov.lv/data/file/r/NATO/toward%20russiaengl.pdf> (Hämtad 2011-06-06).

Domstolsavgöranden

International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of former Yugoslavia since 1991. *Case No. IT-94-1-T, 14 juli 1997*. United Nations. <http://www.icty.org/x/cases/tadic/tjug/en/tad-sj970714e.pdf> (Hämtad 2011-05-31).

Webbsidor

Amnesty International. Amnesty International Report 2010. The state of the world's human rights Russian Federation. 2010.

http://thereport.amnesty.org/sites/default/files/AIR2010_AZ_EN.pdf#page=216> (Hämtad 2011-03-08).

Consilium Europeiska unionens råd. A secure Europe in a better world European Security Strategy. 2003.

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf> (Hämtad 2011-04-14).

Council of the European Union. Extraordinary European Council held in Brussels, 1 September 2008. The Presidency conclusions. 2008.

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/102545.pdf (Hämtad 2011-06-06).

Council of the European Union, Joint statement of the EU-Russia summit on the launch of negotiations for a new EU-Russia agreement.

http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/er/101524.pdf (2011-07-08).

EUR-Lex. Agreement on partnership and cooperation establishing a partnership between the European Communities and their Member States, of one part, and the Russian Federation, of the other part - Protocol 1 on the establishment of a coal and steel contact group - Protocol 2 on mutual administrative assistance for the correct application of customs legislation - Final Act - Exchanges of letters - Minutes of signing. 2006. [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21997A1128(01):EN:HTML)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21997A1128\(01\):EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21997A1128(01):EN:HTML) (Hämtad 2011-04-21).

Europa: EU:s webbportal. Utrikes- och säkerhetspolitik. Senast uppdaterad 2011-04-07.

http://europa.eu/pol/cfsp/index_sv.htm (Hämtad 2011-04-14).

Europa Press Release Rapid, EU-Russia Summit in Nice on 14 November.

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/1701&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> (Hämtad 2011-07-08).

Europa Press Releases Rapid, EU-Russia Summit on 18 November in Stockholm.

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1724&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> (Hämtad 2011-07-08).

Europa Press Release Rapid, EU-Russia Summit on 21-22 May in Khabarovsk.

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/817&language=en> (Hämtad 2011-07-08).

Europa Press Releases Rapid,

José Manuel Durão Barroso President of the European Commission Statement by President Barroso following the EU-Russia Summit Joint press conference with Herman Van Rompuy, President of the European Council and Dmitry Medvedev, President of Russia Brussels, 7 December 2010.

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/10/734> (Hämtad 2011-07-08).

Europa Press Releases Rapid. Statement from the President Barroso and Commissioner Piebalgs on the agreement for the gas monitoring. 2009.

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/33&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> (Hämtad 2011-02-04).

Europa Summaries of EU Legislation. European security strategy. 2003.

http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/cfsp_and_esdp_implementation/r00004_en.htm (Hämtad 2011-04-14).

Europaparlamentet. Europaparlamentets resolution av den 17 juni 2010 om slutsatserna från toppmötet mellan EU och Ryssland den 31 maj – 1 juni. 2010.

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2010-0234+0+DOC+XML+V0//SV> (Hämtad 2011-03-08).

Europaparlamentet. Kritik i underutskottet för mänskliga rättigheter mot Chodorkovskij-domen.

2011. http://www.europarl.europa.eu/news/public/story_page/015-111414-010-01-03-902-20110110STO11394-2011-10-01-2011/default_sv.htm(Hämtad 2011-03-08).

Europaparlamentet, Policy Department External Policies. EU-Russia human rights consultations. 2007.

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/droi/dv/201/201102/20110228_405study2007_en.pdf (Hämtad 2011-04-21).

Europarlamentet, Önskelista inför toppmöte EU-Ryssland.

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=IMPRESS&reference=20080618IPR32138&language=SV> (Hämtad 2011-07-04).

European Commission. Countries, Ukraine. Senast uppdaterad 2 mars

2011. <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/ukraine/> (Hämtad 2011-04-11).

European Commission, External Relations. EU-Ukraine Association Agenda* to prepare and facilitate the implementation of the Association Agreement. 2009.

http://eeas.europa.eu/ukraine/docs/2010_eu_ukraine_association_agenda_en.pdf (Hämtad 2011-04-11).

European Council, Comments by President Van Rompuy and President Barroso ahead of the EU-Russia Summit.

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/118200.pdf (2011-07-08).

European Council, EU-Russia Summit – main outcome

Nizhny Novgorod 9-10 June.

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/122688.pdf (2011-07-08).

European Council The President, 27th EU-RUSSIA Summit Nizhny Novgorod, 9-10 June 2011.

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/122461.pdf (Hämtad 2011-07-11).

European Council The President, Remarks by Herman Van Rompuy, President of the European Council, at the EU-Russia Summit.

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/114736.pdf (2011-07-08).

European Parliament, Directorate- General for external policies policy department, Directorate B. EU Human rights policy towards Russia. 2011.

<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/studies/download.do?language=en&file=35391#search=%20EU%20human%20rights%20policy%20towards%20Russia%20> (Hämtad 2011-04-21).

European Union External Action. 4TH Joint Progress Report Negotiations on the EU-Ukraine Association Agreement. 2010.

http://eeas.europa.eu/ukraine/docs/joint_progress_report4_association_en.pdf (Hämtad 2011-04-11).

European Union External Action. Common Economic Space.

http://eeas.europa.eu/russia/common_spaces/economic_en.htm (Hämtad 2011-06-03).

European Union External Action. External Security.

http://eeas.europa.eu/russia/common_spaces/external_security_en.htm (Hämtad 2011-06-05).

European Union External Action. EU-Russia Common Spaces. Senast uppdaterad 2011.

http://www.eeas.europa.eu/russia/common_spaces/index_en.htm (Hämtad 2011-02-17).

European Union External Action. Freedom, security and justice.

http://eeas.europa.eu/russia/common_spaces/fsj_en.htm (Hämtad 2011-06-03).

European Union External Action, Main results of the EU-Russia Summit.

http://www.europa-eu-un.org/articles/en/article_8307_en.htm (Hämtad 2011-07-08).

European Union External Action. News Russia. Senast uppdaterad

2011. http://eeas.europa.eu/russia/index_en.htm (Hämtad 2011-02-17).

European Union External Action. Research and development, education, culture.

http://eeas.europa.eu/russia/common_spaces/research_en.htm (Hämtad 2011-06-05).

Europeiska kommissionen. Dödläge i gaskonflikten. 2009.

http://ec.europa.eu/news/energy/090115_1_sv.htm (Hämtad 2011-03-02).

Europeiska kommissionen. Gaskonflikten över. 2009.

http://ec.europa.eu/news/energy/090121_2_sv.htm (Hämtad 2011-03-11).

Europeiska kommissionen. The European Union and Russia: Close Neighbours, Global Players, Strategic Partners. 2007. http://eeas.europa.eu/russia/docs/russia_brochure07_en.pdf (Hämtad 2011-04-13).

Europeiska kommissionen. The Policy: Frequently asked questions (FAQ). Senast uppdaterad 2010-05-17. http://ec.europa.eu/world/enp/faq_en.htm#2.3 (Hämtad 2011-04-12).

Human Rights Watch. Up In Flames: Humanitarian Law Violations and Civilian Victims in the Conflict over South Ossetia. 2009.

Göteborgs universitetsbibliotek (Hämtad som pdf-fil 2011-05-04).

Official Journal of the European Union. European Parliament resolution of 18 December 2008 on attacks on human rights defenders in Russia and the Anna Politkovskaya murder trial 2008.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:045E:0092:0094:EN:PDF>

(Hämtad 2011-03-08).

Official Journal of the European Union. Negotiation mandate: enhanced EC-Ukraine agreement. 2008.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:175E:0597:0602:EN:PDF>

(Hämtad 2011-04-11).

Permanent Mission of the Russian Federation to the European Union. 12th round of negotiations on the New Russia-EU Agreement completed. 2010. <http://www.russianmission.eu/en/news/12th-round-negotiations-new-russia-eu-agreement-completed> (Hämtad 2011-03-02).

President of Russia Official Web Portal. Statement by President of Russia Dmitry Medvedev. 2008.

http://archive.kremlin.ru/eng/speeches/2008/08/26/1543_type82912_205752.shtml (Hämtad 2011-

03-04).

Regeringskansliet. Folkkrätt: krigets lagar. 2009.

<http://www.sweden.gov.se/sb/d/514/a/21757> (Hämtad 2011-05-18).

Regeringskansliet. Sveriges förbindelser med Moldavien. 2008.

<http://www.sweden.gov.se/sb/d/5472/a/43789> (Hämtad 2011-03-02).

Tidningsartiklar (elektroniska)

Amnesty International, Franzén, Evelina. Georgien/Ryssland: Många väntar på att få återvända. 2008.

http://www.mynewsdesk.com/se/pressroom/amnesty_international_svenska_sektionen/pressreleases/view/georgien-ryssland-maanga-vaentar-paa-att-faa-aatervaenda-254387 (Hämtad 2011-03-07).

Amnesty International, Isaksson, Miriam. Ryssland. 2009.

<http://www.amnesty.se/ommanskligarattigheter/landinformation/ryssland/> (Hämtad 2011-03-08).

BBC News. EU anger over Russia meat ban. 2004.

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3774299.stm> (Hämtad 2011-03-02).

BBC News. Eyewitness: Scenes of panic in Gori.

2008. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7550965.stm> (Hämtad 2011-05-05).

BBC News. Gas row sends shiver through EU. 2006. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4574264.stm> (Hämtad 2011-02-16).

BBC News. Russia and EU resume negotiations. 2008. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/7761141.stm> (Hämtad 2011-04-21).

BBC News. Russian import bans hurt neighbours. 2007.

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6268507.stm> (Hämtad 2011-03-03).

Civil Rights Defenders. Hundra fällande domar för människorättsbrott i Tjetjenien. 2009.

<http://www.civilrightsdefenders.org/se/news/7539/> (Hämtad 2011-03-08).

CNN. Russia, Ukraine agree on naval-base-for-gas deal. 2010.

<http://edition.cnn.com/2010/WORLD/europe/04/21/russia.ukraine/index.html?iref=storysearch> (Hämtad 2011-02-16).

Dagens Nyheter, Ellemann-Jensen, Uffe. EU faller undan. 2011.

<http://www.dn.se/ledare/kolumner/eu-faller-undan> (Hämtad 2011-03-08).

Dagens Nyheter, Hedström, Ingrid. Konflikten Ryssland-Georgien. 2007.

<http://www.dn.se/nyheter/varlden/georgien-drar-ryssland-infor-ratta> (Hämtad 2011-03-07).

Exportrådet. December 2006. 2006. Marknadsnytt Polen

<http://www.swedishtrade.se/sv/vara-kontor/europa/polen/Nyheter/2006/December-2006/> (Hämtad 2011-03-02).

EUBusiness. Russian embargo on Polish meat is 'discrimination': Barroso. 2007.

<http://www.eubusiness.com/topics/food/1180018812.75/> (Hämtad 2011-02-15).

Freedom house. Freedom of Assembly under Assault in Russia. 2010.

<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=70&release=1130> (Hämtad 2011-04-21).

Orange. EU talks on Poland-Russia trade row break up without agreement. 2006.

<http://www.orange.mu/kinews/afp/business/143523/eu-talks-on-poland-russia-trade-row-break-up-without-agreement.html> (Hämtad 2011-03-08).

Radio Free Europe Radio Free Liberty. Chechnya's Independence Of Sorts. 2009.

http://www.rferl.org/Content/Chechnyas_Independence_Of_Sorts/1610224.html (Hämtad 2011-03-08).

Radio Free Europe Radio Free Liberty. Russia Announces Formal End Of 'Counterterror' Operation In Chechnya. 2009.

http://www.rferl.org/content/Russia_Announces_Formal_End_Of_Counterterror_Operation_In_Chechnya/1610038.html (Hämtad 2011-03-08).

Svenska Dagbladet. Gaskonflikt trappas upp. 2009.

http://www.svd.se/naringsliv/nyheter/gaskonflikt-trappas-upp_2285537.svd (Hämtad 2011-03-02).

Svenska Dagbladet. Georgien drar Ryssland inför rätta. 2007.

http://www.svd.se/nyheter/utrikes/georgien-drar-ryssland-infor-ratta_1074793.svd (Hämtad 2011-03-07).

Svenska Dagbladet. Gurkor i fokus när Ryssland möter EU. 2011.

http://www.svd.se/nyheter/utrikes/gurkor-i-fokus-nar-ryssland-moter-eu_6229734.svd (Hämtad 2011-06-09).

Svenska Dagbladet. Skarp kritik mot Chodorkovskij-dom. http://www.svd.se/nyheter/utrikes/skarp-kritik-mot-chodorkovskij-dom_5831263.svd (Hämtad 2011-06-09).

Svenska Dagbladet, Sävborg, Ebba. Rädsla driver Ryssland i Georgien. 2008.

http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/radsla-driver-ryssland-i-georgien_1587359.svd (Hämtad 2011-03-04).

SVT Rapport. 150 gripna vid ryska protester. 2008.

http://svt.se/2.22584/1.1346803/150_gripna_vid_ryska_protester?page2144549=1 (Hämtad 2011-03-08).

The Guardian. Russian court finds Mikhail Khodorkovsky guilty. 2010.

http://www.guardian.co.uk/world/2010/dec/27/russian-court-mikhail-khodorkovsky-guilty?CMP=twi_atn (Hämtad 2011-03-08).

The Telegraph. More than 150 arrested at chess champion's anti-Kremlin protests. 2008.

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/russia/3759426/More-than-150-arrested-at-chess-champions-anti-Kremlin-protests.html> (Hämtad 2011-03-08).

UPI.com. Kasparov arrested at Moscow rally. 2008.

http://www.upi.com/Top_News/2008/12/14/Kasparov-arrested-at-Moscow-rally/UPI-25261229270889/ (Hämtad 2011-03-08).

Utrikespolitiska institutet. Sverige och Tjetjenien. 2010.

<http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Tjetjenien/Sverige-och-Tjetjenien/> (Hämtad 2011-03-08).